

MOD^{TIL} KIRKE

STIFTSMAGASIN HADERSLEV

KIRKE I AFMAGTEN

PRÆSTEN PÅ LANDET

KIRKEN & SAMMEN-
HÆNGSKRAFTEN

REFORMATIONEN & NUTIDEN

MOSKÉDEBATTEN

HADERSLEV TÆLLER

KIRKEN & DE FORFULGTE

INDHOLD

<i>side 1</i>	Kirken i nutiden
<i>side 2</i>	I hjertet af Reformationen ligger ordet protest
<i>side 6</i>	Kirken og sammenhængskraften
<i>side 9</i>	Enquete
<i>side 10</i>	Det skulle vi vist ikke have sagt?
<i>side 14</i>	Haderslev – Nordens Wittenberg
<i>side 16</i>	Reformationens DNA
<i>side 19</i>	Luther i hverdagen
<i>side 20</i>	Inspirationen ligger i forkyndelsen
<i>side 22</i>	En opgave og en gave
<i>side 24</i>	»Det er fundamentalt at kunne forstå ...«
<i>side 26</i>	En verden til forskel
<i>side 27</i>	Der er brug for forbøn
<i>side 28</i>	Midt i den massive afmagt
<i>side 30</i>	Afmagt som kraft
<i>side 32</i>	Enquete
<i>side 34</i>	Den fjerne kirke på landet skal tættere på
<i>side 38</i>	I tæt samspil
<i>side 40</i>	Nu skal Haderslev Stift skrives i mandtal
<i>side 41</i>	To stiftsrejser til Lutherbyerne i 2015
<i>side 42</i>	Symbolet knytter an til historien
<i>side 44</i>	Konference om mission
<i>side 44</i>	Teologi for voksne
<i>side 45</i>	Værdigheder, ikke færdigheder
<i>side 46</i>	Fokus på gudstjenestelivet
<i>side 48</i>	Til- og fratrædelser

Reformationen lægger vægten på “det almindelige præstedømme”, altså at ethvert døbt menneske er lige nær ved Gud og ikke behøver præster eller paver til at formidle forholdet til Gud. Deri ligger kimen til en anerkendelse af hvert menneske som frit og myndigt – som igen er grundlaget for vores folkestyre.

KIRKEN I NUTIDEN

Også de begivenheder i verden og i vores liv, vi ikke kan huske, betyder noget for nutiden. Måske er det netop de begivenheder, vi ikke kan huske, der præger os mest uoverskueligt, fordi vi ikke kan forholde os til dem. Der kan være en stor befrielse i at komme i tanke om årsager og begivenheder, der prægede livet på godt eller ondt. For så kan man betragte dem, vende og dreje dem, forstå lidt mere af den tilværelse, man har fået.

Så når vi spørger, hvad Reformationen betyder i dag, er det en måde at komme i tanke om, hvad der skete dengang i begyndelsen af 1500-tallet, da Luther slog sine teser op på kirkedøren i Wittenberg. Dels for at vi kan se virkningen på vores kirke, samfund og samtid, dels for at blive lidt klogere på os selv. Vi kan se, hvordan begivenhederne er blevet og stadig bliver fortolket – forskelligt, og dog med samme udgangspunkt. Vi bliver stillet over for spørgsmålet: Hvad vil det sige at være

evangelisk-luthersk kirke, hvad vil det sige at leve i et land, der i snart 500 år har været præget af den tankestrøm og bevægelse, som Reformationen blev?

For folkekirken er en evangelisk-luthersk kirke. Det står simpelthen i Grundlovens paragraf 4. Eller rettere omvendt: “Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke...”.

I disse år er der en tendens til at betragte folkekirken som en religiøs paraply, der bør tilpasse sig “brugerne” og tidens religiøse følelser, og der skal komme folk nok i kirke, for ellers er den ikke folkekirke. Men ifølge Grundloven skal vi snarere tænke: “Hvordan er folkekirken bedst evangelisk-luthersk kirke?” For hvis folkekirken ikke længere er evangelisk-luthersk, så er den ikke folkekirke mere. Hvis folkekirken ikke længere husker på Reformationens betydning, lever den ikke op til sin opgave.

Dette stiftsmagasin sætter fokus på Reformationens betydning for kirken i dag. God læsning og god fornøjelse! ■

*Vores senmoderne samfund er præget af krav om synlighed, også i kirken.
Vi vil gerne kunne se og mærke troen og se, at der kommer mennesker i kirke.
Det er ret nyt.*

I HJERTET AF REFORMATIONEN LIGGER ORDET PROTEST

REFORMATIONEN FOR 500 ÅR SIDEN BETYDER UMÅDELIG MEGET BÅDE FOR DET ENKELTE MENNESKE OG FOR SAMFUNDET. MED REFORMATIONEN BLEV DET ENKELTE MENNESKE FRIT OG MYNDIGT. DET BLEV GRUNDLAGET FOR VORES FOLKESTYRE.

Marianne Christiansen, *biskop*

Min barndom lærte jeg, at før Reformationen sang menigheden overhovedet ikke i kirken. Prædikenen var på latin, og præsterne levede fjernt fra folket. Virkeligheden var langt mere nuanceret. Men det er faren i al historiefortælling: Det er vinderen, der fortæller historien. Når vi derfor skal se på Reformationens betydning i vores samfund, kan vi i de lutherske prægede lande være tilbøjelige til at pege på alt, hvad vi synes godt om, som en frugt af Reformationen. Det har for eksempel været på mode at sige: "Vi lutheranere, vi forstår at skille religion og politik fra hinanden – i modsætning til alle de vandaler i verden, der blander religion og politik sammen". Det ironiske er, at Danmark er et af de steder i verden, hvor religion og politik har været tættest sammenvævet. Her blev ved Reformationen ikke længere paven, men kongen kirkens øverste magt, og ved enevældens indførelse i 1660 blev den politiske og den kirkelige magt samlet i samme krone. Både landet og kirken var kongens husstand, og kongen repræsenterede Guds orden – men var dog samtidig og netop som konge underlagt den evangelisk-lutherske lære, som han skulle varetage.

STYREFORM OG LOVGIVNING

Trosfriheden er et stort og vigtigt gode i vores land – og gid den må blive det i alle lande. Som bekendt fik vi den i Danmark først ved Grundlovens indførelse i 1849. Men trosfriheden burde være en selvfølgelig konsekvens af Reformationen. For Reformationen betoner, at troen ikke kan tvinges med magt. Der gik altså 300 år, før den erkendelse trængte igennem i lovgivningen herhjemme. Det giver vel et håb om, at trosfrihed med tiden også kan blive anerkendt i andre lande, hvor religion og politik er lige så tæt forbundet, som det har været i Danmark. Og det må i hvert fald give os opmærksomhed på, at trosfrihed er en skrøbelig frihed, som aldrig bliver en selvfølge-

lighed. For der vil altid være en tendens til, at det flertallet tror på, skal alle tro på – hvad enten det så er evangelisk-luthersk kristendom eller penge og vækst eller en helt anden religion.

Nu har vi haft tros- og religionsfrihed i 165 år. Og stadig lægger knap 80 pct. af den danske befolkning af fri vilje navn til den evangelisk-lutherske kirke i Danmark. Alene af den grund er det klart, at den evangelisk-lutherske kristendom stadig må præge landet og samfundet i væsentlig grad, ligesom den historisk har været med til at forme styreform og lovgivning. En regeringsleder kom for nogle år siden til at lancere sloganet "Religionen ud af det offentlige rum". At man overhovedet kunne komme på den idé, skyldtes nok, at vi danskere slet ikke kan se, hvor meget kristendommen og Reformationen fylder i det offentlige rum, fordi vi er så vant til det. Jeg giver derfor her kun nogle få bud på, hvordan Reformationen præger vores samfund, fordi der sikkert er tusind andre, som jeg enten ikke kan se, eller som der ikke er plads til – og så er det jo godt, at der er et par år til 2017!

SKRIFTEN ALENE, KRISTUS ALENE, TROEN ALENE

Luthers første opgør i 1517 var som bekendt et opgør med af-ladshandelen, som han anså for én stor misforståelse. Det gjorde han med udgangspunkt i biblen. Han brugte altså Skriften til at argumentere imod pavens magtmisbrug. I Luthers virke i årene efter 1517 udkrystalliserede der sig en række "slagord", Sola(=alene)-ordene: *Sola scriptura*, *Sola Christus*, *Sola fide* – skriften alene, Kristus alene, troen alene. Dette "sola" blev så vigtigt, fordi det rummede et opgør med andre magter: Ingen kirkelig autoritet kunne stå over Skriften, ingen magt kunne stå over Kristus, ingen gerninger eller præstationer skulle afgøre forholdet til Gud – alene troen er nødvendig i forhold til Gud.

Disse indsigter betyder umådelig meget for det enkelte menneske og tanken om Gud. Men hvis vi her skal se på, hvordan det præger vores samfund, tror jeg, at vi kan sige, at

Reformationen har medført et opgør med autoriteter. Ikke altid lige hurtigt – men i hjertet af protestantismen ligger dog ordet protest. På latin betyder protest egentlig at vidne om noget, at gå i brechen for noget. Hvis man gør det, så kan man blive nødt til – som også Luther – at gøre oprør mod autoriteter – om ikke i det ydre, i de sociale forhold, så i den indre frihed: Tanken og talen må være fri.

Reformationen lægger vægten på “det almindelige præstedømme”, altså at ethvert døbt menneske er lige nær ved Gud og ikke behøver præster eller paver til at formidle forholdet til Gud. Deri ligger kimen til en anerkendelse af hvert menneske som frit og myndigt – som igen er grundlaget for vores folkestyre. Forhåbentlig. Enhver kan selv læse i Skriften og fortolke, enhver er befriet af Kristus alene. Og alle står lige over for Gud i troen. Når det forholder sig sådan, så må det også føre til en anerkendelse af ligestillingen mellem mennesker indbyrdes. Det er aldrig en selvfølge i samfundet, hvor der er mange magtforhold og økonomiske forhold, der siger noget andet. Men så må vi blive mindet om det i kirken.

TROENS USYNLIGHED

En anden afgørende og provokerende indsigt hos Luther er, at troen er usynlig. Ingen kan dømme om et andet menneskes, endsige sin egen tro. Kun Gud kender hjertet fuldt ud, og derfor skal man ikke spekulere i, om man nu tror nok eller på den rigtige måde eller præsterer de rigtige ting, men kun stole på Guds nåde, Guds kærlighed.

Igen: Det betyder alverden for det enkelte menneske. Men også i samfundet bør det betyde, at vi ikke skal blive for optagede af at måle og veje hinanden og vores egne præstationer.

Den indsigt, at troen er usynlig, har betydet, at troen i så høj grad er en privatsag, at vi næsten ikke længere kan snakke om den eller har sprog til den. Det har nok også ført til, at det med at gå i kirke ikke anses for nødvendigt, for troen er jo noget indre. Det har næsten ført til et dogme om, at den sande troende skal være usynlig i kirken – sat på spidsen.

Vores senmoderne samfund er præget af krav om synlighed, også i kirken. Vi vil gerne kunne se og mærke troen og se, at der kommer mennesker i kirke. Det er ret nyt. Det er godt, hvis det drejer sig om at dele glæden ved livet og takke og bønne til Gud og få sprog til det. Men det er skidt, hvis vi glemmer, at troen er usynlig, ja, at det væsentligste ved at være menneske altid er usynligt og ikke kan måles af nogen. Det må reformationsfejringen minde os om.

DANNELSEN

Reformationen er på mange måder ét stort pædagogisk projekt: Fordi hvert menneske står lige over for Gud, skal også enhver – ikke kun præsten – kunne læse Bibelen, synge salmerne, kunne katekismen – altså troslæren. Undervisningen drejer sig ikke kun om forholdet til Gud, men også om dannelse til at være et “skikkelig” menneske, der kan leve sammen med andre mennesker.

I år fejrer folkeskolen 200 års jubilæum – også en frugt af Reformationens fokus på undervisning ikke mindst af børnene. ►

Trosfrihed burde være en selvfølgelig konsekvens af Reformationen, men Danmark fik først trosfrihed ved Grundloven i 1849. Her ses den grundlovgivende forsamling i et maleri af Constantin Hansen.

I den første anordning fra 1814 hedder det: »Ved Børnenes Undervisning skal der i Almindelighed tages Hensyn til at danne dem til gode og retskafne Mennesker, i Overensstemmelse med den evangelisk-christelige Lære; samt til at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten.«

Reformationen betoner, at mennesket aldrig kan blive fuldkomment, men altid er "både synder og retfærdig", både ondt og godt. Og derfor er det vigtigt at lære noget, at blive oplært i, hvad det gode liv er over for Gud og mennesker.

Jeg tror, der er et stort potentiale i Reformationens dannelsesideal, som også anser kunsten, musikken og digtningen og billedkunsten som vigtige dele af menneskelivet – til Guds ære og menneskets glæde og opbyggelse. Dannelse går ikke ud på at blive et perfekt og fejlfrit menneske. Det går ud på at blive et "skikkelig" mennesker, der forsøger at leve i kærlighed til Gud og sine medmennesker og gøre sit bedste med de evner, man har.

»Den indsigt, at troen er usynlig, har betydet, at troen i så høj grad er en privatsag, at vi næsten ikke længere kan snakke om den eller har sprog til den. Det har nok også ført til, at det med at gå i kirke ikke anses for nødvendigt, for troen er jo noget indre.«

NÅDEN ALENE

Endnu et "sola-ord" følger sig til rækken, nemlig "Sola gratia", nåden alene. Det er den inderste kerne i Luthers gennembrud: Genopdagelsen af kristendommens hjerte, nåden.

Nåde er måske blevet et fremmedord, for det betyder: Den kærlighed, som giver, uden at få noget til gengæld. Nåde er, når det ikke går mig, som jeg har fortjent.

Præger det vores samfund? Er der plads til nåde, og ikke kun til "noget for noget"? Vi har i øjeblikket uhyre meget fokus på, at det skal gå mennesker efter, hvad de har fortjent – hvad det så end er. Men vores samfund er alligevel også i lovgivningen dybt præget af en sans for, at der skal være plads til nåde. En forbryder er aldrig kun det værste, han/hun har gjort, men altid også et menneske, der engang har været nyfødt nogen som alle andre. Nåden ligger i, at hele historien skal fortælles, også i en retssag. Nåden ligger i, at hævn ikke er samfundets eneste svar på forbrydelse.

Fordi mennesket er ufuldkomment og ikke kan blive fuldstændig godt, kan samfundet heller ikke blive fuldstændig godt og bygge alene på kærlighed og nåde. Det kan kun Guds rige. Men vores samfund og måde at leve sammen på må alligevel præges af, hvad vi tror på. Og hvis vi tror på Guds nåde, så må det også smitte af på, hvordan vi lever sammen og behandler hinanden i samfundet. Og det gør det heldigvis også stadigvæk. ■

KIRKEN OG SAMMENHÆNGSKRAFTEN

FOLKEKIRKEN BETYDER MERE FOR SAMFUNDET, END VI ER OPMÆRKSOMME PÅ I DET DAGLIGE. FRA SIN UDKIGSPOST I FOLKETINGETS KIRKEUDVALG KONSTATERER KAREN JOHANNE KLINT (S), AT FOLKEKIRKEN IKKE KUN FORHOLDER SIG TIL INDRE LIV – DEN SPILLER OGSÅ EN VIGTIG ROLLE FOR SAMFUNDETS VÆRDIER OG SAMMENHÆNGSKRAFT.

På formandspodiet i Folketinget ligger en Bibel. Et lige så entydigt symbol på, at stat og kirke i Danmark er tæt forbundet, som at folkekirken i Grundlovens § 4 slår fast, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og som sådan understøttes af staten.

Men i virkeligheden er det ikke så enkelt. Formanden for Folketingets kirkeudvalg – kirkepolitikens værksted – slår f.eks. fast, at der næppe er nogen, der ret ofte kigger i Bibelen lige i Folketinget.

Og forholdet mellem stat og kirke, politikere og kirke, er bestemt heller ikke så naturligt i 2014, som det var i 1849, da folkekirken blev skrevet ind i Grundloven.

Men relationen mellem kirke og samfund og kirke og stat er stadig særdeles tæt, mener Karen Johanne Klint. Hun mener bl.a., at folkekirken yder et stort bidrag til samfundets sammenhængskraft:

»Folkekirken og de kirkelige organisationer er med til at understøtte og give samfundet sammenhængskraft. Folkekirke handler ikke kun om kirkens indre liv. Folkekirken yder også et stort socialt og diakonalt arbejde. Folkekirken står for et omfattende folkeoplysende arbejde i form af kirkehøjskoler, foredrag, arrangementer for ældre og for forældre og børn, nye initiativer i relation til ægteskaber i krise og hele børne- og ungdomsarbejdet, hvor man ikke spørger om medlemskort i døren. Kirken har påtaget og påtager sig en række verdslige opgaver, og den har et stort samfundsansvar,« mener Karen Johanne Klint.

NÅR LIVET SLÅR KRØLLER

Hun er i alle henseender på hjemmebane. Karen J. Klint har været i Folketinget siden 1998 og kom straks i Kirkeudvalget. Hun har været Socialdemokraternes kirkeordfører siden 2000. Siden sidste valg også været formand for Kirkeudvalget. Desuden har hun i 10 år været med i menighedsrådet i Bredballe ved Vejle.

Karen Johanne Klint ser med politikerens sindsro på, at folkekirkens medlemstal falder:

»78-79 pct. af danskerne er medlemmer af folkekirken. Vi kan næsten ikke være flere. Der er i samfundet også katolikker, ateister, muslimer og alle mulige andre, og vi er altså kun 100 pct. i alt. Jeg synes, det er flot, at folkekirken ligger tæt på 80 pct.«

Hun ser heller ikke det luthersk-evangeliske præg på samfundet som ved at forsvinde:

»Det kan godt være, det blegner. Men vi bruger stadig kirken, når livet slår krøller, og når der skal festligheder til. Og så længe lejlighedsbrugerne er der – så længe vi har 1500 mennesker igennem kirken i Bredballe juleaften – da kan jeg ikke påstå andet, end at folkekirken og den evangelisk-lutherske tro fylder i Bredballe.«

Hvor tætheden til troen kan blegne, mener hun, er i hver-

»Vi bruger stadig kirken, når livet slår krøller, og når der skal festligheder til. Og så længe lejlighedsbrugerne er der – så længe vi har 1500 mennesker igennem kirken i Bredballe juleaften – da kan jeg ikke påstå andet, end at folkekirken og den evangelisk-lutherske tro fylder i Bredballe.«

dagens travlhed, hvor det kan være svært at få taget sig tid.

»Døgnet har kun 24 timer. Men hvis vi er bange for, at evangeliet kommer til at fylde mindre, så må kirken finde ud af at være til stede på en måde, som passer til moderne familier. Det kan godt være, vilkårene har ændret sig, så vi ikke beder aftenbøn med vores børn, men i stedet sætter en iPad i gang ►

med en godnathistorie. Da må vi sørge for, at det er lige så let at finde bibelhistorien på børnesprog på iPad som at finde Star Wars og Ninja Turtles. Mange kan ikke helt købe den fulde "gamle pakke" f.eks. med at Gud skabte Verden på syv dage. Men jeg tror bestemt, at mange, også moderne familier, gerne vil have en "ny pakke" og have evangeliet ind i deres liv – i hvert fald de værdier, der er i evangeliet, og dets tilgang til ligeværdighed og den "taget vare på hinanden", som ligger i Jesu liv og levned og i Det Nye Testamente,« siger Karen Johanne Klint.

NY DIALOG OM KONFIRMATIONEN

En af de seneste brudflader mellem politik og kirke har været den nye skolelovgivning, som mange steder har til følge, at konfirmandundervisningen er flyttet uden for de tidlige morgentimer. Karen Johanne Klint siger:

»Det er rigtigt, at intimiteten mellem skole og kirke er blevet mindre, men spørgsmålet er, om den ikke kan opdyrkes til en ny kontekst. Førhen har man i mange sogne haft så høj en konfirmationsprocent, at det har været fint, at konfirmationsundervisningen lå om morgenen, hvor det også passede præsten bedst, fordi der f.eks. ikke er begravelse om morgenen. Men samfundet har forandret sig. Det er få steder, hvor hele klassen går til konfirmationsforberedelse samtidig. Det betyder, at der kommer huller i børnenes skoledag, og hvad gør man så med dem, der ikke skal til konfirmationsforberedelse? Jeg tror, vi kommer til at se nye løsninger, herunder ny dialog mellem skolebestyrelser og menighedsråd – og det er kun positivt. I København har man mange erfaringer med at omlægge konfirmandforberedelsen, fordi man dér har været nødt til at samle konfirmander på tværs af sogne og skoler, simpelthen for at få et hold. Men biskoppen i København fortæller, at det faktisk har givet mere forældresamarbejde, fordi man herunder er begyndt at undervise i weekender. Så melder forældrene sig til at stå for morgenmad og frokost, og så bliver de måske og lytter med. På den måde får de genopfrisket deres dåbsoplæring, og der kommer ny samtale og fællesskab mellem børn og forældre om tro og konfirmation. Når kirken står over for den slags udviklingstrin, skal den tænke på, hvordan den får en positiv sidegevinst ud af forandringen. Og det ville da være en enorm sidegevinst, hvis vi kunne aktivere konfirmandernes forældre til mere kirkeliv.«

RELIGIONSMØDE

Karen Johanne Klint hæfter sig også ved religionsmødet som en af de flader, hvor folkekirken løser en stor opgave for samfundet. Hun siger:

»Jeg hører til dem, der roser folkekirken for at være tolerant og for at bygge bro i stedet for at grave grøfter. Folkekirken går i den sammenhæng langt foran andre. Det er i høj grad vores biskopper og domprovster, der har etableret religionsmøder og samtaler med den fælles dagsorden, at der skal være plads til alle, og at vi respekterer grundlovens religionsfrihed. Og nogle skal jo tale med hinanden, ellers mister vi sammen-

hængskraften. I dialogen bøjer vi os mod hinanden uden at miste særkende.«

ØKONOMIEN

Den helt store udfordring er økonomien, mener Karen Johanne Klint – og i den sammenhæng bliver både medlemstallet og dåbstallet, dvs. tilgangen til folkekirken, vigtig. Økonomien har politikerne taget livtag med i de seneste par år:

»Får vi formaliseret og tydeliggjort folkekirkens nuværende praksis, får vi en mere formel og gennemsigtig struktur, og vi får mere transparens ind i folkekirkens lovgivning. Men jeg kunne også have ønsket mig, at vi ville gå fra løntilskud til bloktilskud. Jeg tror, det bedste værn, vi som politikere kunne give folkekirken, var at komme med et moderne regelsæt, som moderne mennesker ikke vil tage afstand fra. Jeg kan godt lide paragraf 4 i Grundloven, men der står også i Grundloven, at man ikke kan tvinges til at bidrage til andres forkyndelse, og det gør vi med den kirkeordning, vi har i dag, hvor staten bidrager til folkekirken med store lønsummer. Det havde jeg gerne set et opgør med. Så kunne staten bidrage til vedligehold af nogle af de ting, vi er fælles om – kulturen, klenodierne, gravpladserne.«

I Folketinget bliver der færre og færre medlemmer af folkekirken, konstaterer Karen Johanne Klint:

»Så det er fuldstændig naivt at tro, at Folketinget er bedst til at passe på folkekirken. Sådan var det i gamle dage – sådan er det ikke i fremtiden. De næste generationer taler om direkte adskillelse af stat og kirke – at kirken skal ud af Grundloven. Hvis det sker, går folkekirken fra at være en folkekirke til at være en privat kirke af en vis størrelse, men stadig med forpligtelser over for hele samfundet. Så længe vi er tæt på 80 pct., der betaler en vis procentdel af vores indkomst i kirkeskat, så leverer vi penge ind til, at folkekirken kan løfte de fælles opgaver. Den dag, vi kun er 60 pct., hvordan ser økonomien så ud, især hvis vi også skal vedligeholde 1200 middelalderkirker og ikke må brække en eneste af dem ned? Vi har en grumset ordning i dag. Den burde gøres meget mere ren.« ■

ENQUETE:

1. HVORDAN MENER DU, REFORMATIONEN HAR SAT SIG MEST MARKANTE SPOR I SAMFUNDET?

2. ER KIRKEN SYNLIG I DAG PÅ DEN MÅDE, DEN SKAL VÆRE?

3. SKAL KIRKEN HAVE EN STEMME I SAMFUNDETS DEBAT?

Esben Lunde Larsen, teolog og MF for Venstre, deltog som oplægsholder i reformationsseminaret i Haderslev Stift i oktober

Kim Bjerringgaard, lærer og guide for VisitHaderslev, Haderslev

SKELNEN MELLEM POLITIK OG RELIGION

Reformationens mest markante bidrag i nutidens Danmark er en klar skelnen mellem politik og religion, som vi finder den i Luthers toregimente-lære samt en dansk folkekirke, hvor mere end 80 pct. af den danske befolkning er medlemmer.

Kirken er synlig med fysiske bygninger i landskabet, med søndagens højmesse, minikonfirmander, kirkelige arrangementer, begravelser og meget mere. Kirkens social-diakonale rolle kunne sagtens være større, så evangeliet i højere grad end i dag kædes sammen med det ansvar, som vi alle må have for vores næste.

Kirkens stemme i den danske samfundsdebat skal være en forkyndende stemme, der lader evangeliet møde den enkelte dansker, så denne kan tage stilling til kristelige, etiske og samfundsmæssige forhold. Kirken mister imidlertid sin legitimitet, hvis den blander sig i politiske forhold med en politisk stemme. Det er desværre, hvad der finder sted i disse år, når præster og biskopper i stigende grad ikke kan nøjes med at fordybe sig i det kald og den tjeneste, som de er blevet betroet i kirken, men har brug for at markere sig selv i offentligheden i ly af præstekjole og bispekåbe. Præsten er forkynner og skal fordybe sig i den lutherske teologi. Ikke alt muligt andet. ■

REFORMATIONEN VAR EN REVOLUTION

Reformationens betydning kan slet ikke overvurderes. Reformationen skabte det moderne danske samfund. Den styrkede kongemagten og dermed den danske centralmagt, den overførte ansvaret for de fattiges velfærd til staten og var dermed velfærdsstatens fødselshjælper. Men vigtigst af alt førte den til øget frihed. Der er en direkte vej fra Reformationen til Grundloven og demokratiet.

Deraf følger alt andet. Reformationen var forudsætningen for vores uddannelsessystem, for vore humanistiske værdier, for det danske sprog, som vi kender det i dag, og for den danske nationalstat.

Kirken tabte magt og indflydelse, men det enkelte menneske fik frihed, og troen vandt, i og med at den nu blev fri og ikke påbudt – sådan da. Kirken betød også noget efter Reformationen og havde indflydelse, men var nu blevet en del af statsapparatet. Det enkelte menneske blev mere og mere frit, hvilket førte til en stigende sekularisering. Det gør sig stadig gældende i dag. Kirken spiller ikke en særlig fremtrædende og synlig rolle for den enkelte dansker – og dog. At kun få kommer til de almindelige gudstjenester betyder ikke nødvendigvis, at folk ikke vil kirken. Kirken er synlig for dem, der vil den, og kirken kommer med en fantastisk mængde af gode tilbud til ung som gammel. ■

DET SKULLE VI VIST IKKE HAVE SAGT?

BLANDEDE KIRKEN SIG I NOGET, DEN IKKE SKULLE BLANDE SIG I, DA KIRKEFOLK I HADERSLEV SKREV ET ÅBENT BREV TIL BYRÅDET MED STØTTE TIL DET MUSLIMSKE TROSSAMFUND I HADERSLEV, DER GERNE VILLE HAVE EN MINARET OG EN KUPPEL PÅ DEN LOKALE MOSKÉ? LÆS MED HER OM DEN SVÆRE BALANCEKUNST AT HOLDE POLITIK FOR SIG OG TRO FOR SIG.

Kim Eriksen, domprovst

Der er en arv efter Luther, som vi har lettere ved at overtage ukritisk, end for eksempel den tyske kirke har, for hvem et manglende modsvar fra kirkelig side til nazismen er en stadig påmindelse om, hvor galt det kan gå, når politikken overlades til politikerne, og evangeliet intet har med noget som helst at gøre. Folkene bag bekendelseskirken var undtagelsen, ligesom modstandsfolkene i Danmark var, selv om vi er ved at skrive historien om i en kollektiv erindringsforskydning om, at modstand var noget, alle gjorde.

Men det er med at holde tungen lige i munden, når Luther taler om de to regimente – det åndelige og det verdslige – der adskiller sig derved, at i det ene regimente hersker alene Gud. Og hvad mennesket angår, har det ene ikke noget at lade den anden høre. Enhver står direkte over for Gud med sin tro. I åndelige spørgsmål skal der herske frihed, og ingen samvittighed må knægtes med noget sværd. Men når syndige mennesker skal leve sammen, går det sjældent godt, hvis der ikke opstilles love og regler, som det er den verdslige fyrstes opgave at håndhæve.

»I dag er fyrsten skiftet ud med politikere i folketing og byråd og med dommere og politi, og hvad der ellers har myndighed. En myndighed de alle har fået betroet af Gud, selv om de færreste bryder sig om at tænke på det.«

I dag er fyrsten skiftet ud med politikere i folketing og byråd og med dommere og politi, og hvad der ellers har myndighed. En myndighed de alle har fået betroet af Gud, selv om de færreste bryder sig om at tænke på det. For også det verdslige regimente er i sidste instans Guds, og en fyrste skal dagligt minde sig selv om, at intet er vigtigere end at beskytte den faderløse og enken og den fremmede. For slet ikke at tale om Jesu ord om, at “hvad I har gjort mod en af mine mindste små, har I gjort imod mig.”

Med et citat af Luther:

“Hvor der er ufred, strid og krig, er det daglige brød allerede væk eller i det mindste svært at få fat på. Derfor skulle man i enhver retscaffen fyrstes skjold hellere sætte et brød end en løve eller en rudekrans, eller man kunne præge et brød på mønterne, for således at erindre både fyrster og undersåtter om, at det er ved deres embede, vi har beskyttelse og fred, og at vi uden deres værn, hverken kan spise eller beholde det gode brød.”

VAR DET DET, VI GJORDE?

Hvilket så rejser et nærliggende spørgsmål, som Luther har svar på. Her både spørgsmål og svar:

“Hvad så hvis fyrsten har uret, har hans folk så også pligt til at adlyde ham? Nej! For ingen bør handle mod retfærdigheden, men man skal adlyde Gud, der ønsker retfærdighed, mere end mennesker.”

Kloge folk har tolket det på den måde, at når det gælder det åndelige og det verdslige regimente skal man – fordi de begge er af Gud – sammentænke uden at sammenblande og skelne uden at adskille. ►

JydskeVestkysten

Forældre: Sydljyske
lektiecaféer er godt på vej

Europas
største
alle i Danmark

Mohammad Chehade, formand for Islamisk Center Haderslev, som har haft papir på bygningen i godt et år. Islamisk Center Haderslev vil gerne udvide med en minaret og kuppel. Det støttede 26 kirkefolk, og det udløste intens debat.

Og man kan med rette spørge, om det var det, vi gjorde, da en gruppe af kirkefolk i foråret 2014 gik sammen og skrev et åbent brev til kommunalbestyrelsen, der var i færd med at behandle en ansøgning fra det muslimske trossamfund i Haderslev om at måtte bygge den allerede eksisterende moské om med minaret og kuppel. I sig selv en tiltrængt forskønnelse af en lidet smuk bygning.

Vi gjorde det med udgangspunkt i sorg og vrede over den forfølgelse, de kristne er udsat for i mange mellemøstlige lande.

Og vi gjorde det med afsæt i en glæde over, at kristne og muslimer kan leve fredeligt side om side i vores lokale sammenhæng, samtidig med at vi fra begge sider er i mission. Og i

dialog med hinanden kan stille os op over for børn i skolen med projektet “*min tro din tro*” og vise hinanden respekt.

ÆRLIG SNAK ELLER DÅRLIG TEOLOGI?

Dybest set handlede det om, at religionsfrihed er et ord, der forpligter. Et synspunkt andre straks nuancerer med det forbehold, at religionsfrihed ikke er det samme som religionslighed, og at det vi skrev, var naivt og tåbeligt set i lyset af den værdikamp, der står om de kristne værdier, og som det danske samfund er rundet af.

Nu løb debatten ud i sandet i den konkrete sammenhæng, fordi de kommunale politikere opdagede, at sagen aldrig skulle være behandlet politisk, da der alene var tale om en byggeteknisk sag. Men jeg indrømmer, at vi provokerede ved at gå sammen og ikke mindst ved at kalde os aktive i den danske folkekirke. Og jeg vil gerne udfordres på, om det var ærlig snak og ord på rette sted – eller bare dårlig teologi.

For det kan man vel godt tillade sig at kaldet det, at Luther som chefideolog for de nye stærke tyske nationale fyrste-konger under bondeoprøret blandede alting sammen og udtalte sine måske mest frygtede ord:

“Så mærkelige tider er det nu, at en fyrste bedre kan gøre sig fortjent til himmelen ved hjælp af blodsudgydelse end andre ved hjælp af bønner.”

I den mere kuriøse afdeling kan man henregne, at den danske reformationskonge, Christian III, spurgte de lutherske

Domprovst Kim Eriksen forstår ikke helt frygten for meningstilkendegivelser og den skarpe opdeling af kristendom og politik.

teologer i Wittenberg til råds om det tilladelige i at tage renter for udlån. Alle tog det meget alvorligt at gå til skriften, når nu de bibelske skrifter faktisk forholdt sig til det spørgsmål: Var renter at betragte som åger?

Luther – der vel at mærke også selv tit var i forlegenhed for penge – mente, at renter skulle forbydes. Medens Luthers højre hånd, Philipp Melanchthon, i dialog med den danske konge nåede frem til, at kun en rentesats over 5-6 pct. var at betragte som åger i bibelsk forstand. Jeg overrasker næppe nogen ved at oplyse, at Christian III i dette spørgsmål støttede sig til den rådgivning, han fik af sidstnævnte.

POLITIKERNES BORD?

På sin vis forstår jeg godt, at nogen kan frygte, at et kirkeråd ville falde for fristelsen til at komme med udtalelser om noget, som andre måtte anse for rent politiske spørgsmål. Og jeg er enig i, at en politiserende folkekirke ikke vil være en kirke, som et bredt flertal af den danske befolkning vil føle sig hjemme i.

På den anden side forstår jeg ikke den skarpe opdeling af kristendom og politik og frygten for meningstilkendegivelser. Jeg konstaterer blot, at det helt aktuelt gør det behageligt nemt for politikerne at trække på skulderen over, at vilkårene for konfirmandundervisningen er blevet så markant forringet i kølvandet på den nyeste skolereform. For det er da heller ikke deres bord – eller er det? ■

Haderslev var en stor by i 1500-tallet og administrativt og kirkeligt centrum for et vidtstrakt område i Sønderjyllands nordlige del. Bl.a. derfor valgte Frederik I Haderslev som centrum for det lille landområde, han i 1524 gav sin ældste søn, junker Christian, da denne skulle giftes og måtte have noget at leve af. Christian var overbevist tilhænger af Luther, og han indførte i 1526 protestantismen i sit lille landområde, der bestod af Haderslev og Tørning Len. Haderslev blev dermed det første sted i det nuværende Danmark, hvor Reformationen blev indført, og i nogle år var præsteskolen ved Vor Frue Kirke centrum for undervisningen i den nye fortolkning af kristendommen. De såkaldte Haderslev-artikler fra 1528 er således den første protestantiske kirkeordning i hele verden.

Kilde: Museum Sønderjylland/Haderslev bys historie

HADERSLEV – NORDENS WITTENBERG

REFORMATIONEN KOM TIL HADERSLEV, 10 ÅR FØR DEN KOM TIL RESTEN AF LANDET, OG DE SÅKALDTE HADERSLEV-ARTIKLER FRA 1528 ER DEN FØRSTE PROTESTANTISKE KIRKEORDNING I HELE VERDEN.

Christa Hansen, sognepræst, Haderslev Domkirke

Med stolthed kalder Haderslev sig selv for Nordens Wittenberg. Det hænger sammen med, at Reformationen her blev gennemført allerede 1525.

Og de venskabelige forbindelser, der er mellem domsognet og slotskirken og de to byer, Haderslev og Wittenberg imellem, afspejler denne historiske kendsgerning.

Ganske vist var det en reformation ovenfra i Haderslev, idet det var Hertugen af Gottorp og senere Kong Christian 3., der i de to len, han havde fået, indførte den nye kirkeordning. Det var efter, at han som ganske ung deltog i rigsdagen i Worms i 1521 og blev vældig imponeret af Martin Luther.

Men allerede som barn blev han undervist af en ivrig kritiker af den katolske kirke, Wolfgang von Utenhof, der kom fra Wittenberg. Han var jurist og ansat som huslærer ved hoffet. Han har nok lagt grobunden til den reformatoriske overbevisning, der fik Christian til at gennemføre sin reformation.

Dertil fik han hjælp fra to teologer, der blev hentet til Haderslev fra Wittenberg, Eberhard Weidensee og Johann Wendt. De gik i gang med at indføre den nye lære i de godt 60 sogne. De præster, der var afvisende over for den nye lære, blev simpelthen fyret. Hertugen udnævnte selv præster, der skulle forkynde i Luthers ånd; relikvier i kirkerne blev fjernet, og kirkegods blev inddraget. Munke blev fordrevet, og den latinske messe afskaffet. I stedet blev den lutherske gudstjeneste med salmer på modersmålet installeret. Nye præster måtte aflægge ed til hertugen og blev uddannet i det første lutherske pastoralseminar i Norden i Haderslev.

Således lykkedes det på tre år at gennemføre Reformationen. Den nye ordning, ”tidens rette lære”, blev fastlagt i

de såkaldte Haderslev-artikler fra 1528. Med dem sikrede hertugen en ensartet liturgi og den rette lutherske fortolkning af de bibelske tekster.

SÆRLIG REFORMATIONS-AKSE

Efter Genforeningen blev kontakten til Lutherstadt Wittenberg, som byen hedder i dag, på initiativ af daværende biskop Niels Henrik Arendt og domorganist Svend Prip, taget op på ny. Var det først et venskab mellem domsognet og menigheden ved slotskirken, blev det i 2002 udvidet til at omfatte de to byer som venskabsbyer. Siden har der udviklet sig mange fælles aktiviteter og gensidige besøg til bl.a. Luthers Hochzeit og Hertug Hans Festen, og de årlige reformationsgudstjenester, henholdsvis første søndag i oktober i Haderslev Domkirke og den 31. oktober i Wittenberg, er fælles anliggender.

Alt det er med til, at Haderslev føler en særlig forpligtelse i forberedelse af reformationsjubilæet i 2017. Således er der etableret et udvalg, sammensat af kirke og kommune i Haderslev, der arbejder på at markere begivenheden for 500-året. Dertil er der også taget kontakt med andre kommuner, og det tegner nu til, at der vil være en særlig akse mellem Haderslev og Viborg. På museumsplan er der etableret et samarbejde mellem Haderslev, Viborg og Nyborg.

En målsætning i forberedelsen af jubilæet er at belyse de perspektiver, Reformationen har i dag. Historien har lært, at det oftest var den direkte kontakt og det direkte møde, der gav anledning til at udvikle og fremme nye perspektiver. Derfor bør der være rum til møde og udveksling. Reformationen har i sin tid præget den fælles forståelse af samvittighedens frihed og tolerance, som også 500 år efter er oplagte emner. ■

REFORMATIONENS DNA

REFORMATIONEN ER IKKE EN AFSLUTTET HISTORISK HÆNDELSE – DET ER EN FORTLØBENDE PROCES, SOM PÅ AFGØRENDE VIS STADIG FORMER OS OG SAMFUNDET I FORLÆNGELSE AF LUTHER.

Bent Andreassen, sognepræst, teologisk konsulent, Fredericia

Mere end vi går og tænker, er vi dannet af det, der skete i Reformationen og det, der fulgte efter: sekularisering, oplysningstid, individualisme og tanken om troens frihed. Det vil derfor være fejlagtigt og forkortligt at tænke reformation som en historisk hændelse for 500 år siden. Vi må forstå reformation som en stadig og aldrig afsluttet proces – *“ecclesia semper reformanda est”* – at kirken altid er under reformation, som det blev udtrykt i den lutherske eftertanke. Vi bliver aldrig færdige med at oversætte, nyformulere og kommunikere på nye måder for at søge at udtrykke og tolke, hvad tro og Gud, kirke og menighed betyder.

Her kan Luther være en inspiration til at få øje for, hvad der er den røde tråd, og hvad der er væsentligt i bibel og kristen tro.

Nogle af de tanker, som bærer den moderne verden, begynder her: tanker om lighed og retfærdighed, om den frisættelse, som troen på Kristus giver et menneske, så det står ved sig selv, bliver sået her. Berømt er Luthers ord, da han stod anklaget for Rigsdagen i Worms: “Her står jeg og jeg kan ikke andet”. Kimen til det moderne vestlige sekulariserede samfund ligger – på godt og ondt – i Reformationens nye tankesæt.

I renæssance og reformation ligger der et opgør med den egenrådige magt, som romerkirken gennem Middelalderen havde udøvet – også i forhold til de videnskabelige opdagelser, som blev gjort, og de nye verdener, som blev opdaget. Verden blev større, og den indre troens verden skulle det med Luthers oprørske tanker ikke længere være forbeholdt præsterne at udlægge – og kirkens og pavens hierarki skulle ikke længere være bestemmende for hele samfundets liv.

TRE AFGØRENDE PUNKTER

På tre punkter er vores liv og kirkens gudstjeneste afgørende formet og dannet i forlængelse af den lutherske reformation:

VI KAN FORBINDE kristendom/tro og et moderne familieliv. Jeg er f. eks. både gift, far og præst. Martin Luther var den, der i 1525 chokerede alle, da han giftede sig med Katharina von Bora, en tidligere nonne. Luther var af den mening, at Helligånden havde undtaget kvinder og børn og inkompetente mænd (herligt udtryk!) fra at kunne være præster! Men i 1948 fik Danmark som det første land i verden kvindelige præster

– og i dag er halvdelen af danske præster kvinder. Det er et af mange mulige eksempler på, at vi også må bevæge os og tænke anderledes, end Luther gjorde på sin tid.

HVER GUDSTJENESTE er en ny oversættelse af, hvad tro på Kristus betyder for os. I salmer, gamle og nye, i prædiken og bønner, og i dåb og nadver forkyndes Kristi nærvær i menigheden – og det på vores modersmål. “Tror du det, så har du det.” Guds ord er levende. Gud forkyndes som den, der er gået ind i historien og genfortæller mit liv, så jeg bliver del af Guds store historie, der altid handler om relationerne: Gud, mennesket og verden. Inkarnationen – at Gud bliver menneske – er også en sproglig begivenhed.

MIN TRO kan aldrig blive fundamentalistisk. Selve Reformationen er en modsigelse af en uforanderlig tro. Faste dogmer eller fundamentalisme eller andre -ismer kan aldrig være en holdbar basis for tro og religion. Det hellige forbinder sig med det almindelige levede liv, og det evige ord tager kød på – og bliver mennesker lig. Troen leves i kald og stand i vores liv med hinanden. Og udfordres til stadighed. I dag også af en verden, som er multireligiøs og polycentrisk.

Læs mere på www.haderslevstift.dk

FRA LYDIG MUNK TIL OPRØRSK REFORMATOR

Luther var barn af sin tid. Og fordi han havde personlig styrke og mod og var oprørsk og nytænkende nok til at tage afsæt i dele af renæssancens nye tanker og til at sætte sig op imod den stærke institution, som den katolske kirke var, blev der en reformation. Og det er ikke muligt at tænke Reformationen udbredt, hvis ikke Luther sammen med sin gode ven, bogtrykkeren og kunstneren Cranach, havde brugt det nye kommunikationsmiddel bogtrykkerkunsten som den vej, det nye budskab kunne formidles videre på: i skrift og lærebilleder og grove karikaturtegninger. Tryk og blade blev solgt på markedspladser og var i høj grad med til at give Reformationen folkelig udbredelse.

Af afgørende betydning er det, at Martin Luther blev "bortført" til borgen Wartburg og holdtes skjult der. Under opholdet der oversatte han i løbet af 11 uger Det Nye Testamente til tysk – og var med til at skabe et fælles tysk skriftsprog. Hans oversættelse udkom i ikke mindre end 85 oplag. Også nye tyske salmer blev trykt og udbredt, og der findes herlige beretninger om, hvordan folk i hundredvis stimlede sammen på torvet i Magdeburg for at lære Luthers nye salmer. Og allerede i 1550 blev den første danske bibel givet på Koldinghus.

Den historiske kontekst, som førte Luther frem til et brud med kirken, var den udspekulerede afladshandel og den ud-

brede dyrkelse af de hellige ting – ikke mindst relikvier – som fandt sted. Som et opgør med afladshandlen slog Luther tesserne op på kirkedøren i Wittenberg den 31. oktober 1517. Det blev begyndelsen til en kirkekamp, som rystede Europa. Luther tænkte det fra starten som et korrektiv til den vranglære, han så udbredt i kirken. Men det blev til et markant opgør og en splittelse af kirken, der satte dybe spor i hele kirken og hele samfundet, der 100 år senere måtte gennem 30 års krig og magtkampe.

TROEN ALENE GØR FRI

Luthers opgør med alt det ydre må ses på baggrund af, at han har prøvet det hele selv, men fundet, at vejen endte blindt. Han var gået i kloster, taget på pilgrimstur til Rom og havde skriftet overdrevent meget for at finde svar på hans alvorlige spørgsmål: "Hvordan finder jeg en nådig Gud?"

Svaret fandt han først gennem sine studier af Romerbrevet. At det er gennem tro på Kristus og ved at høre hans levende ord, at et menneske kan finde frihed og frelse. "...troen alene, uden gerninger, gør from, fri og salig..."

Dermed forskydes vægten fra de ydre gerninger og hellige handlinger til troen alene. Troen, som er tillid til Gud og hans kærlighed til os åbenbaret i Kristus. Så troen bliver aldrig et ►

menneskeligt kraftspring, men er menneskets reaktion på, at vi er hans elskede børn. Det er en frisættelse, som kun kan gives og modtages i kærlighed og tillid. Og alle, der har mødt kærligheden, ved, hvor frisættende det er at tro sig elsket. I kærlighedens lys kan man ikke gøre noget galt, man må "springe højt af glæde".

FRIHED GENNEM FORANKRING

I sin Lutherbog fra 2012 gør Heinz Schilling opmærksom på en detalje, som kan være en nøgle til at forstå, hvor afgørende det med friheden var for Luther.

Han gør opmærksom på, at Martin fra begyndelsen hed Luder til efternavn. I årene 1517-19 begynder han imidlertid at underskrive sig som Martinos Eleutherios (græsk ord for frihed) for at understrege sin store opdagelse af den evangeliske frihed. Med det til følge, at han tager navneforandring, da han bliver en offentlig kendt person. Ved at tage th'et fra Eleutherios med i sit eget navn, gør Luther "friheden" til sit teologiske program, og signalerer, at han selv er det, han forkyn-der.

Friheden har for Luther en dobbelt figur. Han formulerer det markant i "Om et kristenmenneskes frihed" fra 1520: "En kristen er en fri herre over alle ting og ikke undergivet nogen. En kristen er en tjenende slave i alle ting og undergivet enhver anden."

Den dobbelthed betyder, at i troen på Kristus er mennesket sat fri og skal ingenting gøre for at fortjene frelsen. Samtidigt er vi bundet til medmennesket og givet ansvar for hinanden og for verden. De gode gerninger, der før var vendt mod himlen for at vinde en nådig Gud, vender Luther entydigt mod verden og mod næsten.

Dermed bliver tro også for os et kritisk korrektiv til "at være sin egen lykkes smed" og til en total og individuel frihed og frelse. Den kristne frihed findes gennem at forankre sit liv et andet sted end i én selv, eller i det vi er og har.

Efter Luthers død fandt man en seddel, hvor han havde skrevet: "Vi er tiggere, det er sandt". Tankevækkende ord fra en reformator. ■

LUTHERS SYV KIRKEKENDETEGN

LUTHER OPREGNER I 1539 I SKRIFTET "OM KONCILIERNE OG KIRKEN" SYV KENDETEGN PÅ DET AT VÆRE EVANGELISK KIRKE:

1. AT GUDS HELLIGE ORD BLIVER PRÆDIKET, TROET, BEKENDT OG EFTERLEVET
2. PÅ DÅBEN
3. PÅ NADVEREN
4. PÅ NØGLERNE. SKRIFTEMÅLET / TILGIVELSEN
5. PÅ EMBEDET. AT MAN HAR ORDINEREDE PRÆSTER TIL AT LEDE GUDSTJENESTEN – FOR GOD ORDENS SKYLD
6. BØNNEN
7. KORSET. KIRKEN OG DE KRISTNE KENDES IKKE PÅ SUCCES, MEN PÅ AT TJENE KRISTUS

LÆS MERE PÅ HADERSLEV STIFTS HJEMMESIDE. HER FINDER DU SYV SPØRGSMÅL TIL AT ARBEJDE VIDERE MED ARTIKLENS TEMA. BRUG DEM SOM OPLÆG TIL DRØFTELSE PÅ MENIGHEDSMØDER.

TRO OG DANNELSE I NUTID

VED AT KENDE TIL REFORMATIONEN, KAN VI I HØJERE GRAD BESINDE OS PÅ, HVOR VI KOMMER FRA, HVAD DET ER AT VÆRE EVANGELISK-LUTHERSK KIRKE I EN VERDEN MED MANGE KIRKER OG RELIGIONER, OG HVORDAN VI LOKALT KAN VÆRE KIRKE I EN GLOBAL VERDEN. TO NUTIDIGE FORMULERINGER AF, HVAD TRO OG DANNELSE ER:

"Dannelse er erhvervet stedsans uden at have været alle steder... At få tingene sat i perspektiv og se, hvad de står ved siden af, foran og bagved."

Anders Fogh Jensen, filosof og foredragsholder

"Mennesket lever på to etager samtidigt, og vi kan frit bevæge os imellem dem. Vi lever både i en verden, der konstant forandres, og på helt uforanderlige vilkår..."

Søren Ulrik Thomsen, digter

LUTHER I HVERDAGEN

LUTHER FORANDREDE KIRKENS LIV FOR 500 ÅR SIDEN, MEN HAN RÆKKER OGSÅ IND I 2015. LÆS HER, HVORDAN SMÅ SÆTNINGER BETYDER NOGET KONKRET FOR DE OTTE PROVSTER I HADERSLEV STIFT OG DE DANSKE MENIGHEDER I SYDSLESVIG.

HANNE-BIRGITTE BEYER KRISTIANSEN, PROVST I HEDENSTED PROVSTI

Der er en uendelig frisættelse i mit favorittercitat, "Synd tappert!" Det er Luthers måde at sige "Lev frimodigt," vel vidende at du aldrig kommer til at gøre det godt nok, at du vil sætte dig selv højere end andre, vel vidende at du vil komme til at svigte andre og ikke mindst Gud. "Synd tappert" giver mig mod på livet og alle dets opgaver.

BØRGE MUNK POVLSEN, PROVST I FREDERICIA PROVSTI

En gammel skolelærer og ungdomsleder fortalte, at Luther engang blev spurgt, hvad han ville gøre, hvis han fik at vide, at Jorden gik under i morgen. Luther svarede prompte: "Så ville jeg plante et træ." Det er et fantastisk svar. Trodsigt, livsbekræftende at plante et træ. Handle, elske, give et håndtryk, holde om og af. Jeg kan vel ikke sige, at jeg altid har kunnet leve op til det, men jeg har prøvet på at bære det med i livet fra første gang, jeg hørte om det.

GRETE WIGH-POULSEN, PROVST I KOLDING PROVSTI

"Et kristenmenneske lever ikke i sig selv, men i Kristus og i sin næste." Der kan gå rigtigt meget tid med at rode rundt med sin egen tilværelse og tænke på, om man nu gør alt rigtigt og vælger det rette for sig selv. Det er meget nemt at fortabe sig i spekulationer over, om det liv, man lever, er som det skal være. Disse ord får mig sat på plads, skulle jeg blive for opslugt af mig selv og fortabe mig i mit eget.

KIM JON ERIKSEN, DOMPROVST I HADERSLEV DOMPROVSTI

Det er en stor befrielse, at Luther gør troen objektiv, så jeg bliver befriet for enhver form for selvkredsen, når han i "Den trælbundne vilje" siger: "Nu da Gud har løftet min frelse ud over min egen afgørelses ansvar og har taget ansvaret for den over til sin egen afgørelse, nu, da han har lovet at bevare mig – ikke takket være min egen indsats eller energiske higen, men takket være sin egen nåde og barmhjertighed – nu er jeg i sikkerhed, og nu føler jeg mig vis på, at han er til at stole på."

LEIF ARFFMANN, PROVST I VEJLE PROVSTI

Vores tidsalder er meget præget af hastighed og utålmodighed. Derfor tænker jeg tit på Luthers ord: "De kristnes tålmodighed lader sig ikke overvinde. Den håber fra dag til dag, fra år til år, den sejrer og overvinder alt til sidst."

KIRSTEN KRUCHOV SØNDERBY, PROVST I AABENRAA PROVSTI

Luther skriver i Kirkepostillen 1525, at "Netop fordi børnene er uden fornuft og ubegavede, er de bedre skikkede til tro, end de voksne og fornuftige, hvem fornuften altid står i vejen, så de ikke kan få deres store hoveder gennem den smalle port." Det er en enorm trøst at vide, at det ufornuftige og ubegavede barn, jeg også er, er bedre til at tro end det voksne og fornuftige i mig. Det er, når jeg er træls, urimelig og barnlig, når jeg fyldt af længsel efter bare at blive holdt om og trøstet, når jeg i min bøn siger dét højt til Gud, dét som er det værste, og mærker vandet står højt i øjnene som hos en lille unge, der først begynder at græde, når mors ellers fars stemme kan høres, der er jeg hos Gud.

ANNE MARGRETHE RAABJERG HVAS, PROVST I SØNDERBORG PROVSTI

"Jeg kan ikke forhindre, at en fugl flyver over mit hovedet, men jeg kan forhindre, at den bygger rede i mit hår eller bider næsen af mig", siger Luther i 1530 i flere prædikener over Matt. 5. Hans pointe er: Dårliche tanker og følelser hører til livet, men den slags skal vi ikke give plads i vores tilværelse og handlinger.

VIGGO JACOBSEN, PROVST I DANSK KIRKE I SYDSLESVIG

I De Ti Bud i Den Lille Katekismus skriver Luther i forlængelse af det 8. bud om ikke at vidne falsk mod sin næste: "Vi skal frygte og elske Gud, så vi ikke lyver vor næste noget på, udleverer og bagtaler ham eller bringer ham i vanry; men derimod undskylder ham, taler godt om ham og optager alt i bedste mening." Tænk hvis vi alle blev bedre til at undskylde og tale godt om vor næste og viste vilje til at optage alt i bedste mening.

INSPIRATIONEN LIGGER I FORKYNDELSEN

NOGLE HAVDE ARBEJDET HELE DAGEN, ANDRE KUN FÅ TIMER, MEN OM AFTENEN FIK ALLE ÉN DENAR I LØN FOR DAGEN. MATTHÆUS 20, 1-16, OM ARBEJDERNE I VINGÅRDEN DANNEDE GRUNDLAG FOR DOMPROVST VED KØBENHAVNS DOMKIRKE, ANDERS GADEGAARDS PRÆDIKEN VED FESTGUDSTJENESTEN, DER AFSLUTTEDE HADERSLEV STIFTS REFORMATIONSSMINAR I OKTOBER. MED AFSÆT I LIGNELSEN PRÆDIKEDE ANDERS GADEGAARD OM RETFÆRDIGHED OG NÅDE – I FORKYNDELSEN OG I SAMFUNDET. PRÆDIKENEN BRINGES HER I UDDRAG – LÆS DEN I SIN HELHED PÅ HADERSLEV STIFTS HJEMMESIDE.

“Arbejderne i vingården”, som Anders Gadegaard tog afsæt i ved sin prædiken i Haderslev Domkirke den 5. oktober. Maleriet er udført af Viggo Guttorm Pedersen og findes i den gamle kirkesal på Bredsted Danske Skole i Sydslesvig.

Uddrag af prædiken af domprovst ved Københavns Domkirke, Anders Gadegaard i Haderslev Domkirke den 5. oktober

“ (Martin Luthers tanke var, at) ... Gud regerer verden med to regimenter: Det åndelige og det verdslige, det vil sige gennem kirkens forkyndelse og gennem øvrighedens love med dertil hørende rettergang og straf. *Men, tag ikke fejl:* Inden for det verdslige regimente skal vi indrette lovene og reglerne sådan, at vi så vidt muligt af dem tvinges til at gøre sådan mod hinanden, som Gudsriges-etikken taler om inden for det åndelige regimente. Vi må ikke sammenblande de to regimenter, så vi tror, alle af sig selv gør det gode i verden, som vi opfordres til i det åndelige regimente. Men vi må heller ikke adskille dem, så der ingen sammenhæng er. For vi har i det åndelige regimente, i forkyndelsen og ikke mindst i evangeliernes lignelser inspirationen til og kriterierne for, hvordan vi kan øge retfærdigheden og mildheden i vort fælles verdslige liv. Retfærdighed bliver i samfundet alt for ofte til beskyttelse af “de i forvejen stærke”, det vil sige, at resultatet nærmest bliver “de stærkes ret” til at blive ved med at have ret og være de stærke. Den liberalistiske individualisme er og bliver primært for de stærke.

I Guds rige forholder det sig anderledes. Her viser retfærdigheden sig i gavmildhed. Her bliver de svageste sat i forreste række. Mens vi gør retten til det øverste princip. Det er ikke ualmindeligt at høre danskere sige, at nogle skal dømmes, for det ville være “krænkende for retsbevidstheden” at lade nåde gå for ret. Det vigtigste af alt i et retssamfund er, at loven bliver holdt. Siger man. “Lov er lov, og lov skal holdes.” Jamen, selvfølgelig skal den det, hvis man vil være sikker på at undgå straf. Men at det altid er det rette, gælder ikke, hvis et samfund vil forstå sig som kristent eller kristent inspireret, det vil sige bygge på de kristne værdier. For kristendommen sætter lovens ånd over lovens bogstav. Hvis det er til gavn for andre, kan det

godt være, loven skal brydes. Eller for igen at anvende ord af Martin Luther fra 1524: *“Det, som lovene tillader, er nemlig ikke uden videre godt.”* Hvilket Jesus gang på gang i evangelierne er et levende eksempel på, når han bryder lovene i tjeneste for mennesker. Når han helbredte på en sabbat eller plejede omgang med de urene, som loven forbød samkvem med. For loven er til for menneskets skyld, lærte han os, og ikke omvendt. Kald det tiltro til den personlige dømmekraft, samvittigheden, civil ulydighed – eller bedre: civil courage. “Jamen, opløses så ikke alt i en retsløs tilstand, hvor alle bare kan gøre, som man selv lyster,” vil nogen sikkert spørge. Og svaret er: Naturligvis ikke, for det er jo ikke noget, man kan gøre efter forgodtbefindende – det er noget, man gør, fordi man ikke kan lade være af hensyn til det fælles bedste. Og så må opgøret om det rette i handlemåden tages bagefter – eventuelt i retten. (...)

(...) Vi får med Jesu forkyndelse, hans ord og gerninger, som alle var én stor tilsynkomst af Himmeriget, ikke foræret færdige løsninger på vores problemer i verden. Selvfølgelig kan vi ikke bare tage Himmeriges etik i Bjergprædiken med altid at vende den anden kind til eller give den, der vil have ens skjorte, både den og ens frakke. Sådan kan man ikke overføre Gudsriges-etikken til samfundslivet – ej heller Guds uendelige retfærdighed i lignelsen her om arbejderne i vingården. *Men* – ikke desto mindre er det et sådant liv, vi fra begyndelsen er skabt til at leve – og som vi engang, engang, i Guds rige skal høre fuldt og helt hjemme i. Og indtil da, mens vi lever her sammen på jorden, skal vi handle som, om vi allerede er dét, vi ikke er – endnu. Det var kernen i Luthers kristelige etik: Lad Guds riges kærlighedslov være din kilde til inspiration for, hvad du har at gøre her og nu. Næstens tarv er dit kald. ”

Mødet med Peter, Ameel og Shafique fandt sted den 17. september. De tre kristne asylansøgere boede ved redaktionens afslutning stadig i Bolderslev, og deres asyl var stadig uafklaret.

EN OPGAVE OG EN GAVE

ASYLANSØGERNE KOMMER I TUSINDTAL TIL DANMARK. MANGE HUNDREDE ER KOMMET TIL HADERSLEV STIFT – KNAK 100 AF DEM TIL DET TIDLIGERE PLEJECENTER MIDTPUNKTET I BOLDERSLEV. EN GAVE OG EN OPGAVE, SIGER TO LOKALE KIRKEFOLK.

Ameel, Shafique og Peter ankom til asylcentret i Bolderslev lørdag aften den 9. august.

Søndag morgen den 10. gik de tre kilometer ud til Uge Kirke. I kirke skulle de, og selvfølgelig skulle det være i den lokale. Det udspil blev grebet på stedet, så de tre mænd gik ud, men blev kørt hjem.

»Troen betyder meget for dem,« konstaterer Jens Poulsen og Evald Meilandt, som troen også betyder meget for. Begge bor i Bolderslev. Evald Meilandt er med i menighedsrådet i Bjolderup-Uge Sogn, Jens Poulsen er især knyttet til KFUM & K.

Det var relativt oplagt, at de fem skulle finde sammen. Men hverken Falck-redderen Evald Meilandt, 53 år, eller den 46-årige pædagogmedhjælper Jens Poulsen havde på forhånd forestillet sig, hvor meget dette første møde med journalisten Ameel på 27 år, bankmanden Shafique, også 27 år, og den landmandsuddannede kenyaner Peter på 40 år skulle trække med sig.

KIRKE BÆRER MAN MED SIG

»For mig er kirke mange ting – en bygning i Bjolderup, ja, men især noget, man bærer med sig. At være kirke i forhold til asylcentret er at komme der. Det er dejlig konkret. Der er kommet en opgave, og vi kan forsøge at være behjælpelige over for medmennesker, der er rykket op med rode, og uanset om de er kristne eller muslimer. For mig er kirke især næstekærlighed, og det kan godt være meget praktisk,« definerer Jens Poulsen.

Evald Meilandt supplerer:

»Som en i byen sagde: "De søger asyl, det er ikke sikkert, de får det, jeg kender ikke deres baggrund, ved ikke hvor de kommer fra, og om de er berettiget til asyl. Men lige nu er de

mine naboer." Det var præcist formuleret. Afgørelsen om asyl bliver taget et andet sted, vi har ingenting med den at gøre, men lige nu er de hér, og vi skal bare være naboer og medmennesker.«

SOGNEUDFLUGT

En opgave – men også en gave. Det første besøg i kirken i Uge endte med en frokost. Ameel, Shafique og Peter har siden besøgt den lokale bibelkreds, hvor de har fortalt om deres baggrund, og hvorfor de er i Danmark.

Midt i august var der sogneudflugt i Bjoldereup-Uge Sogn. 28 fra sognet havde tilmeldt sig, der var plads til flere i bussen til Als, Ameel, Shafique og Peter ville gerne med og spurgte, om de måtte invitere flere med fra asylcentret. Det blev arrangeret, og en seddel med tilbud om 25 gratis pladser til dem, der kom først, blev hængt op i asylcentret. Pladserne var væk på en time, og deltagerne var muslimer såvel som kristne.

»Det kostede kirken nogle tusinde kr., men vi havde en fantastisk dag, og det var en gensidigt positiv oplevelse,« fortæller Evald Meilandt.

Siden har Ameel, Shafique og Peter fået hjælp af det kirkelige bagland i Bolderslev til at besøge andre kirker og andre gudstjenester – "sidegevinster", definerer det som – og lokale unge med godt styr på både engelsk sprog og kirkens liturgi simultantolker gudstjenesterne.

GUDSTJENESTER PÅ FIRE TIMER

Asylansøgerne får et kristent fællesskab, netværk og viden om Danmark og danskere. ►

»De spørger og spørger om stort og småt. Da de var med til min fødselsdag, spurgte de bl.a., hvad de skulle kalde min far og mor. Jeg svarede, at »de hedder Mogens og Martha, så det er et godt bud«. De er vant til mere ærbødighed over for den ældre generation, så det var en overvindelse for dem, men »okay, hvis det er sådan, man gør her, så gør vi det også.«

Omvendt bliver danskerne også mindet om, at kirke er man på mange forskellige måder verden over:

»De fortæller jo om gudstjenester på tre-fire timer, 600-700 deltagere hver gang, masser af sang og ingen orgel. De synes, vores gudstjenester er lidt stille og lidt korte,« fortæller Evald Meilandt med et grin.

MERE KIRKEKAFFE

Betydningen rækker langt bl.a. på den måde, at folk i byen generelt kommer i centret, taler med flygtningene og bistår, hvor man kan – også i forhold til muslimerne, som også skal have hjælp, og som også inviteres hjem privat.

Den anden vej har mødet med de kristne asylansøgere også »rørt« ved sognets kirkelige landskab:

»Førhen har vi haft kirkekafe en gang om måneden. Nu påtænker vi at gøre det oftere. Vi har diskuteret, om vi skal indtage mere moderne AV-udstyr i gudstjenesten, og vi tænker nok mere over, hvordan kirkefremmede opfatter kirken. Vi står umiddelbart foran at skulle ansætte ny præst, og alle disse ting vil selvfølgelig betyde noget for, hvordan vi taler med ansøgerne,« vurderer Evald Meilandt.

Han og Jens Poulsen er enige om, at asylcentret i helt overvejende grad har været en positiv oplevelse:

»Jeg kan sikkert blive rigtig upopulær på at sige det, men jeg mener, at det er rigtig godt at lægge flygtningecentre i små byer som vores. Vi ser dem hele tiden, de er her, vi er nødt til at gøre noget,« slår Jens Poulsen fast. ■

Læs mere på www.haderslevstift.dk

Ameel, Peter og Shafique gik allerede den første søndag, de var i Bolderslev, ud til Uge Kirke, hvor de fandt sammen med det kirkelige miljø i Bolderslev, her i form af Jens Poulsen (t.v.) og Evald Meilandt.

Læs mere om folkekirkens møde med andre kulturer og trosretninger på Haderslev Stifts hjemmeside.

»Mange indvandrere vil være vant til bibelstudier og bønnemøder, og hvis nogen i nabolaget har det, f.eks. i et missionshus, vil det være naturligt at etablere en kontakt«, mener sognepræst Robert Strandgaard Andersen.

»DET ER FUNDAMENTALT AT KUNNE FORSTÅ, HVAD DER FOREGÅR«

Hvordan skal den danske folkekirke tage imod kristne fra andre lande, kulturer og kirker? Spørgsmålet er aktuelt, fordi der både er store og små grupper af kristne fra andre lande i forskellige hjørner af Haderslev Stift. Der er mange udlændinge i regionens store virksomheder, der er mange i landbruget, der er mange studerende, og sidst er der kommet flere hundrede flygtninge til stiftet. Deraf er en del kristne. Hvordan møder den danske folkekirke dem?

Spørgsmålet har vi stillet til Robert Strandgaard Andersen. Han er sognepræst i Hjordkær Kirke, men kender også kulturmødet fra den anden side, fordi han har været udsendt som missionær i Tanzania. Hjordkær er nabosogn til asylcentret i Bolderslev. De kristne derfra afsøger områdets kirker og har også gæstet Hjordkær Kirke og Robert Strandgaard Andersen.

GUDS ORD PÅ MODERSMÅLET

»Hvis man tager udgangspunkt i Reformationen, er et af dens ærinder, at man skal kunne høre Guds ord på sit modersmål. Der går længe, fra flygtninge kommer til et asylcenter, til de kan forstå højmessedansk. Derfor vil det tage lang tid, inden de kan føle sig hjemme i en almindelig dansk gudstjeneste. Når indvandrere laver deres egne migrantmenigheder, er det netop, fordi det er rart at kunne holde gudstjeneste på sit eget sprog, ligesom vi har danske menigheder i Tyskland, Argentina og USA. Dette vil de næste mange år være en permanent udfordring i folkekirken,« spår Robert Strandgaard Andersen.

Et af de sogne, der arbejder aktivt på at gøre noget ved tingene, er Kvaglund ved Esbjerg. Her er der mange kristne fra mange lande, og sognet har i konsekvens deraf haft den ordning, at hvis der ved højmassen var x antal gæster, der talte et bestemt sprog, så ville evangeliet også blive læst på det sprog i gudstjenesten. Arabisk, hindi eller swahili.

»Det er der teologi i, « som Robert Strandgaard Andersen konstaterer. For skal man læse evangeliet på hindi under en dansk højmesse?

AT FØLE SIG BEDRE TILPAS

Selv har han nogle rumænske kristne i sognet: »Men de mødes mest med rumænske kristne andre steder, fordi de ikke kan følge med her, hverken med hensyn til salmer eller gudstjeneste. «

Men den tidligere missionspræst er opmærksom på forholdet: »Det mindste, man kan gøre, er at tilbyde dem et kristent fællesskab. Mange indvandrere vil være vant til bibelstudier og bønnemøder, og hvis der er nogen i indvandrernes nye land,

der har det, f.eks. i et missionshus, kan man som minimum etablere en kontakt, selv om det ikke er ens egen stil.«

Dernæst kan man arbejde med at trykke al liturgi på gruppens sprog eller på engelsk: »Så de kan følge med, når præsten siger "Herren være med dig". Så de kan fremsige trosbekendelsen på rumænsk og bede fadervor med, selv om det kommer til at lyde kludret i kirkerummet. Det ville jeg synes var naturligt.«

Robert Strandgaard Andersen har bl.a. haft et bryllup med et rumænsk par. Vielsen blev gennemført på engelsk, og Robert Strandgaard Andersen havde trykt alle salmer på engelsk og en del af ritualet på rumænsk, fordi nogle af deltagerne heller ikke kunne engelsk.

»På søndag kommer en prædikant fra Kenya. Han taler på engelsk, og så oversætter vi til dansk. Ved denne lejlighed vil jeg tro, de kristne flygtninge fra centret kommer.«

»De er jo mere radikale kristne, end vi er vant til. De har en mere hengiven spiritualitet og et mere frimodigt forhold til bøn. De skal lære, hvor de er kommet hen, og vi skal bøje os mod dem. Nogle vil synes, det er fantastisk – andre vil synes, det er fanatisk.«

MERE RADIKALE KRISTNE

Robert Strandgaard Andersen ser desuden en tydelig missionsopgave.

»De muslimer, der kommer til Danmark, har også krav på at få en præsentation af evangeliet, som de kan forstå. Alle sognepræster vil kunne tage en personlige samtale med dem, men vi har svært ved at svare på spørgsmålene om evangeliet fra en muslim, der er vokset op med og ser kristendommen med afsæt i f.eks. traditionel afghansk islam.«

Helt overordnet ser Robert Strandgaard Andersen asylansøgerne som "en gave til vores kirke":

»Men de er jo mere radikale kristne, end vi er vant til. De har en mere hengiven spiritualitet og et mere frimodigt forhold til bøn. De skal lære, hvor de er kommet hen, og vi skal bøje os mod dem. Nogle vil synes, det er fantastisk – andre vil synes, det er fanatisk.« ■

EN VERDEN TIL FORSKEL

NÅR DALBY KIRKE SPØRGER, HVAD DEN KAN GØRE FOR SIN VENSKABSMENIGHED I BAGDAD, FÅR DEN ALTID TO SVAR: "BED FOR OS, SÅ VI VED, VI IKKE ER GLEMT." OG "STØT VORES ARBEJDE FOR AT BEVARE VORES KIRKE OG DENS INITIATIVER FOR FRED OG FORSONING."

Jens Chr. Bach Iversen, sognepræst Dalby Kirke

I foråret 2011 valgte vi i Dalby Menighedsråd ved Kolding at knytte venskabsbånd til St. George Kirke i Bagdad. Det gjorde vi med åbne øjne, selv om vi vidste, at traditionelle venskabsmenighedsaktiviteter som besøg næppe kunne komme på tale, når den anden kirke er omgivet af høje sikkerhedsmure og bevæbnede vagter, og kontakten må gå via emails og de sociale medier. Dengang var der ikke den store opmærksomhed på Irak. Det er der nu.

For siden er situationen kun blevet værre med rædselsvækkende forfølgelser af kristne i Irak, forhåbentligt dog kulminerende i disse måneder.

At være kirke i Irak er en verden til forskel fra at være kirke i Danmark. Og dog har St. George Kirke forbindelse til Danmark. Ved kirken er der nemlig et mindesmærke for de danske soldater, der er faldet i Irak. St. George Kirke lægger ikke skjul på sine bestræbelser på at fremme sameksistens på tværs af religiøse forskelle. Mest iøjnefaldende i den sammenhæng er kirkens veldrevne hospital og dens værested også for andre end kristne.

Kirkens præst, Andrew White, har i øvrigt i flere omgange været involveret i freds- og forsoningsbestræbelser i Mellemøsten. I dag kan han ikke engang med bodyguards bevæge sig rundt i Bagdad.

HVAD KAN EN DANSK MENIGHED GØRE?

Håbet og engagementet i St. George Kirke er af uimodståelig kraft og bør kalde os ud af resignationen over, at det da vist er alt for lidt, vi kan bidrage med. Selv en lille indsats fra en dansk menighed kan gøre en forskel.

Vi har selvfølgelig spurgt, hvad vi konkret kan gøre. Der kommer altid to svar: "Bed for os, så vi ved, vi ikke er glemt." Og "støt vores indsats for at bevare vores kirke og dens initiativer for fred og forsoning gennem praktisk handling."

I Dalby beder vi for vores venskabsmenighed og samler ind til den ved gudstjenester året rundt, og vi informerer sognets beboere om forholdene i den lokale sogneavis.

Med gode samarbejdspartnere stod vi bag en konference i Kolding i sensommeren 2012 om kristnes forhold i Mellemøsten efter det arabiske forår, hvor blandt andet daværende udenrigsminister Villy Søvndal og daværende biskop Niels Henrik Arendt deltog. Der er plads til, at andre også støtter arbejdet.

Læs mere på www.dalbykirke.dk
eller på www.frrme.org/what-we-do

Når menigheden i St. George Kirke i Bagdad mødes til gudstjeneste og samles bagefter, må det være i selskab med bevæbnede vagter.

ØNSKER DU ...

at støtte den store indsats for fred og forsoning, som Dalby Kirkes venskabsmenighed i Bagdad yder under uhyre svære betingelser, kan det ske til:

REG.NR. 9874, KONTONR. 3050 174 955
HUSK AT MÆRKE INDBETALINGEN: BAGDAD

DER ER BRUG FOR FORBØN

75 PCT. AF ALLE RELIGIØST FORFULGTE I VERDEN ER KRISTNE. I FEBRUAR ER DER FOR FEMTE GANG FORBØNS-GUDSTJENESTE I HADERSLEV DOMKIRKE. TIL EFTERÅRET INVITERES DER TIL MØDE MED FORFATTEREN TIL "DEN SIDSTE NADVER".

Margaret Hammer, sognepræst, Haderslev Domsogn

Til februar afholdes for femte gang den årlige forbønsgudstjeneste i Haderslev Domkirke for forfulgte kristne. Efter den allerførste gudstjeneste sagde en af deltagerne: »Vi ses næste år – da er der sikkert stadigvæk behov!« Det havde han ret i: Organisationen Åbne Døre vurderer, at over 100 millioner kristne lever i lande, hvor de bliver forfulgt på grund af deres tro. 75 pct. af alle religiøst forfulgte mennesker i verden er kristne.

Gudstjenestens hjerte er forbøn for vore kristne søstre og brødre, der lider; for fred mellem mennesker; og for visdom og viljen til os, der har mulighed for at hjælpe. Traditionen tro kan specifikke forbønsemner til gudstjenesten mailles i forvejen til maha@km.dk

Desuden sætter forbøngudstjenesten fokus på kristenforfølgelse og øger kendskab til kristnes svære levevilkår mange steder i verden.

“DEN SIDSTE NADVER”

I 2015 kommer der to nye initiativer på området:

I februar vil medlemmer af Dalby Kirkes venskabsmenighedsudvalg være til stede efter gudstjenesten, klar til uformel samtale og information om venskabsmenigheden.

Til efteråret kommer journalist og forfatter Klaus Wivel til Haderslev og holder et foredrag på baggrund af sin bog “Den sidste nadver, en rejse blandt de efterladte kristne i den arabiske verden.” Wivels bog har været med til at sætte kristenforfølgelse på dagsorden som et regulært og forsømt menneskerettighedsprojekt. Nærmere information kommer på hado.dk og facebook.com/forboen

FORBØN FOR FORFULGTE KRISTNE

Forbønsgudstjeneste for forfulgte kristne
søndag den 22. februar kl. 16.30 i Haderslev Domkirke ved biskop Marianne Christiansen og sognepræst Margaret Hammer.

A woman with blonde hair, wearing a dark blue sweater and a pink and white striped skirt, is walking away from the camera on a paved street. In the background, there is a red brick building on the left and a tall, dark, tiered monument on a grassy hill to the right under a clear blue sky.

MIDT I DEN MASSIVE AFMAGT

"OG GIVE DIG FRED..." VELSIGNELSEN HAR STOR BETYDNING I INGE PILEGAARDS ARBEJDE. HUN ER DIAKONIPRÆST I FREDERICA OG OMGIVET AF MENNESKER I MASSIV AFMAGT. DE VIL GERNE HAVE ØJENKONTAKT MED PRÆSTEN OG VÆRE INKLUDERET, NÅR FREDEN BLIVER LYST.

***"Kom til mig alle I,
som slider jer trætte og
bærer tunge byrder,
og jeg vil give jer hvile".***

Citatet på den lille sten på Kirkens Korshærs nye gravsted på Trinitatis Kirkegård i Fredericia er valgt med omhu. Inge Pilegaard, kvinden med stenen, er nemlig præst for

mennesker, som slider uendelig meget. Ikke på en arbejdsplads, ikke i samfundets formelle hierarki – men med livet.

»Her kommer mennesker, der har levet i massiv magtesløshed hele deres liv – fra fødsel til død. Her kommer også de, for hvem der sker et eller andet tungt i livet, og de, der bliver ramt af en psykisk lidelse. Men den store gruppe fik ganske enkelt ikke den almindelige livsduelighed med sig. Mange er vokset op i familier, der ikke magtede at have børn, de magtede heller

ikke skolen og de sociale spilleregler, fik ikke en uddannelse eller et arbejde, ingen kæreste og ingen familie. For dem er vi den sidste åbne dør, men vores dør er til gengæld åben, til de dør. Derfor giver vores nye gravsted også mening. Vi er med på den sidste del af vejen, om den så varer tre måneder eller 20 år.«

Inge Pilegaard har ni år i bagagen som først korshærs-, nu diakonipræst i Fredericia. Når hun skal beskrive meningen med sit job, citerer hun en tidligere biskop, at omsorg er det, den for tiden stærke skylder den for tiden svage:

»Det er en god sætning, fordi den ikke laver et hierarki. En af kirkens hovedopgaver er at drage omsorg for dem, der "for tiden" ikke magter deres liv. Men kirken har også noget at bringe ind i denne magtesløshed. Der står på en af vores døre, at "Delt smerte mister sin kraft". Her i varmetuen deler vi, og vi er ved siden af. Hver dag, 10 minutter eller en time, men sammen med og ved siden af.«

MAD, BAD OG TØJ

Brugerne i Kirkens Korshærs Varmestue i Fredericia er både mænd og kvinder og især fredericianere. »De har boet her hele deres liv,« som Inge Pilegaard konstaterer. De kommer for at få mad, bad, rent tøj, varme, måske en sovepose, omsorg, samvær, samtale og fællesskab. Mange får ikke anden mad end det, de får i varmetuen. Nogle gange skal de også have hjælp til praktiske ting som at kontakte en læge, kommunen eller et barn, der har fødselsdag.

»DET KOMMER AF SIG SELV«

Inge Pilegaard er til stede som præst, men ikke på den måde, at hun – som hun kalder det – "drysser" kirke og teologi ned over brugerne for en kop kaffe:

»Nogle siger, at "Det med Gud, det holder du væk, for han har aldrig vist sig i mit liv." Og vi har ikke nogen skjult dagsorden om en samtale med præsten for kaffen, eller at man skal komme til en gudstjeneste. Men det kommer meget af sig selv. Mange kæmper med skyld og skam. Hver eneste gang, de er ædru, presser det svære liv sig på. Mange har desuden søgt i bønsliv og forskellige kirkelige sammenhænge, men har opgivet det, for det forandrede jo ikke det svære liv. Men de har måske fået et religiøst sprog,« fortæller Inge Pilegaard.

»DE GUDSTJENESTER ER STORE«

I kirke kommer mange af dem ikke mindst, fordi de kender og møder præsten i flere sammenhænge. Men kirkerummet gør dem godt, mener Inge Pilegaard:

»Jeg ved ikke, hvor meget de hører efter, men jeg tror, de mærker rummets ro, og jeg kan mærke, at når jeg lyser velsignelsen, da beder alle om øjenkontakt. De gudstjenester er store. Når vi har Ugens Ord her på varmetuen, er det vigtigt at nå rundt til alle med velsignelsens fred. Om den varer i 10 sekunder eller 10 minutter eller en halv dag, det ved jeg ikke. Men netop derfor er det også vigtigt at blive ved. Der er brug for det igen og igen, i kirken, i varmetuen og ude i lejligheden, når jeg kommer og hjælper med et bad og rent tøj.«

SEDLER I PUNGEN

Inge Pilegaard bruger udtrykket "langfredagsmennesker" om varmetuens brugere. For de fleste, der kommer ud for en tung hændelse i deres liv, får det ende, der kommer nyt liv og en påskemorgen.

»Men for mange af vores brugere er det langfredag hele vejen i årevis. Den eneste trøst er, at der kommer noget efter langfredag – at der er noget på den anden side. I hvert fald kan vi dele vores tro på og håb om det med dem. Det er vigtigt i en ellers håbløs situation, synes jeg.«

Tilbage til gravpladsen. Mange af varmetuens brugere har små sedler i deres punge, at Kirkens Korshær skal kontaktes, hvis de bliver fundet døde. De vil gerne være sikre på, at Kirkens Korshær medvirker ved gudstjenesten. Deres egen gravplads er en af de små ting, der giver tro på, at hvilen også venter dem, selv om Gud ikke løser deres liv her og nu. ■

*I kirken kan vi lægge dét i Guds hånd,
som vi ikke skal forstå og ikke skal
bære, og i det øjeblik, vi ikke skal bære
alene, da får vi måske kræfter til at
bære det, vi kan bære, siger sygehus- og
sognepræst Preben Kok.*

AFMAGT SOM KRAFT

DET KAN VÆRE SVÆRT AT FORSTÅ MAGTESLØSHED SOM ET POSITIVT ORD, EFTER AT SAMFUNDET I ÅRTIER HAR VÆRET INDRETTET PÅ ANSVAR, PÅ AT HANDLE OG PÅ DET ENKELTE MENNESKES PLIGT TIL AT GØRE NOGET, F.EKS. HVIS VI VAR SYGE. NU ER DER EN GRYENDE FORSTÅELSE FOR, AT MENNESKET IKKE SELV SKAL BÆRE ALT.

Mennesket forstår ikke alt – hvordan den gravide kvinde finder ud af at sætte barnets hjerte på det rigtige sted, hvorfor man bliver syg, eller hvorfor et elsket menneske tager sit eget liv. Men alt skal heller ikke forstås, kirken er stedet, hvor man kan lægge det fra sig, man ikke forstår, og der er politisk bevågenhed på magtesløshedens kraft.«

Preben Kok, underviser, forfatter til bogen ”Skæld ud på Gud” og til en lang række artikler, er sygehuspræst i Vejle og sognepræst i Engum. I en samtale med biskop Marianne Christiansen glæder han sig over et paradigmeskifte i samfundet, der giver plads til at diskutere *magtesløshedens kreativitet*, og at man lægger ting fra sig og over i Guds hånd.

»I mange år har det været sådan, at vi har fokuseret på værktøjer og handlemuligheder, f.eks. når vi var blevet syge. Vi har spurgt os selv, hvad vi dog havde gjort, siden dette skulle ramme os, og vi har fokuseret på at *gøre noget*. Indtil 2012 var det anerkendt som rimeligt næstekærligt at sende meget syge kræftpatienter til et andet land, et fremmed sprog og en behandling, man ikke kendte. For så *gjorde* man da noget.«

HELLERE SKYLDIG END MAGTESLØS

Men dermed kommer man til at påtage sig og pålægge andre mennesker ansvar for og skyld for noget, de ikke nødvendigvis har magt over og dermed heller ikke ansvar for, lyder en af Preben Koks pointer.

»Og det er en dårlig handel, men det har været svært at indse, fordi vi gennem mange år har vænnet os til, at man hellere måtte være skyldig end ude af stand til at gøre noget og være magtesløs. I sundhedsvæsenet kan man f.eks. tale om, at man skal være med i patienternes og de pårørendes lidelser. ”Ja,” siger jeg, ”så lang tid man kan.” Men det kan man jo kun i en vis udstrækning, og hvis man prøver at bære med, hvor man ikke kan, så brænder man selv ud, og det er ikke til hjælp. Men sætter man ordentlige grænser for, hvad man i situationen kan bære, kan man netop vise, hvor tungt det hele er, og give plads for magtesløsheden.«

På biskop Marianne Christiansens spørgsmål, hvordan magtesløshed kan være kreativ, svarer Preben Kok:

»Alle store ting i livet bliver givet til os, uden at vi har indflydelse på dem, uden at vi kan *gøre* noget for det. Alene deri er magtesløshed kreativ. Vi kommer til verden på baggrund af magtesløshed – kvinden har hverken magt over graviditeten eller fødslen, og alligevel finder hun ud af at sætte barnets hjerte og de fine små negle de rigtige steder. Derudover kan jeg se, at i det øjeblik mennesket kan få en realistisk oplevelse af, hvad det kan og ikke kan, hvad det har ansvar for og magt over, kan det lade være med at stille urimelige krav til sig selv og få rum til at gøre, hvad det *kan* gøre, og bære, hvad det *kan* bære.«

Han peger på en bestemt tv-udsendelse som det for ham selv afgørende punkt, hvor han selv fik øje på, at samfundet var

ved at finde tilbage til magtesløsheden. Det var, da han så en direktør for Kræftens Bekæmpelse forlange, at når en behandling var opgivet, da skulle der være en relevant samtale mellem læge, patient og pårørende.

»Det var helt usædvanligt. Kræftens Bekæmpelse har tidligere hjulpet patienter, der var opgivet af de danske læger, til at søge behandling i udlandet, og nu stod Leif Vestergaard her og talte om, at en behandling kunne være opgivet. Jeg tænkte: Hvad sker der?«

VI LÆGGER DET I GUDS HÅND

I kirken står man altid i det barneforhold, der giver mennesket ret til at sige til Gud, at "Det forstår jeg ikke, det kommer du til at forklare". I samfundet er der hierarki og orden og ordrer. Det er to regimenter, to forskellige måder at forstå sig selv på?

»Ja. Og der er brug for begge dele. Man kan ikke lave en kloaklov, der bygger på følelser. Samfundet skal bygge på noget, der kan argumenteres for og bevises. Men netop derfor er det så uendelig vigtigt, at vi har kirken ved siden af til alt det, der ikke kan forstås,« svarer Preben Kok og fortsætter:

»Når et elsket menneske dør, forstår vi det ikke, men i kirken kan vi netop lægge dét i Guds hånd, som vi ikke skal forstå og ikke skal bære. I det øjeblik, du ikke skal bære alene, da får du kræfter til at bære det, du kan bære. På den måde er kirkens hus en vigtig ressource. Det er samfundet ved at få øjnene op

for, men jeg synes, det er en skam, at når mennesker i alvorlige situationer taler om ressourcer, så ikke nævner tro.«

»Samfund og kirke har forskellige magtforhold og hører dog sammen,« delvist konstaterer, delvist spørger Marianne Christiansen.

»Ja, og begge dele hører med til helheden,« lyder svaret.

SAMFUNDET RÅBER PÅ KIRKEN

Preben Kok mener, at samfundet råber på kirken. »Men kirken svarer ikke, fordi mange af os er opdraget med den beskedenhed, at folkekirken var et egnsmuseum, der ville blive nedlagt i løbet af 10 år, og at hvis man bare lå tilstrækkeligt stille, kunne man få lov at ligge lidt mere på hylden. Derfor kommer vi til at underbetone det, som vi er sat til at forkynde.«

Han holder mange foredrag og superviserer bl.a. i sundhedsvæsenet med emnet "magtesløshed" og konstaterer, at mange mennesker og faggrupper er meget interesserede i at høre om emnet fra kirkens side.

»Der vil også komme magtesløshedsterapeuter, de er på vej, men de vil være til stede på et andet grundlag. Det er os, der ved, at vi kan være magtesløse i tillid til Gud. Det bærer terapeuterne ikke med sig.

»Vi tror og ved, at vi er elsket og tør være magtesløse i tillid,« konstaterer Marianne Christiansen.

»I magtesløshed udfolder Guds kraft sig,« svarer Preben Kok.

ENQUETE:

1. HVORDAN MENER DU, REFORMATIONEN HAR SAT SIG MEST MARKANTE SPOR I SAMFUNDET?

2. ER KIRKEN SYNLIG I DAG PÅ DEN MÅDE, DEN SKAL VÆRE?

3. SKAL KIRKEN HAVE EN STEMME I SAMFUNDETS DEBAT?

Bettina Stricker, menighedsrådsmedlem i Dybbøl Kirke

VI LÆGGER FOR MEGET I DET

En vigtig arv fra Reformationen er, at vi alle taler som dem, vi er. Biskoppen har samme ret som alle andre til at tale, og jeg kan være enig eller uenig, men vi har alle lige ret.

Ellers tænker jeg lidt, at vi kan være for tilbøjelige til at lægge for meget i det med Reformationen.

Tidligere har jeg opfattet det på den måde, at kirken før Reformationen sad på det hele hos os, at det enkelte menneske ikke spillede nogen rolle, og at vi kan takke Reformationen for, at vi blev demokratiske, arbejdsomme og rige, fordi vi med Reformationen lærte, at vi selv kunne gøre noget.

Men katolikkerne i Norditalien og Sydtyskland er nok blandt de rigeste i Europa lige nu, og polakkerne kunne også godt smide tyranner ud og samtidig være katolikker. Folk andre steder kan altså også arbejde flittigt og tænke selvstændigt, selv om de ikke har haft vores Reformation.

I USA, hvor jeg boede for 20 år siden, fortalte en katolsk veninde om hendes Jomfru Maria-ikon, som hun var glad for, fordi Maria inspirerede hende til at være en god mor. Jeg sagde at jeg ikke forstår katolsk tankegang. Vi står i direkte forhold til Gud og har ikke nogen mellem os og Gud, heller ikke en pave i toppen af hierarkiet. "Åh," siger hun, "paven er da bare en, nogen har valgt. Efter ham kommer der en ny." ■

Per Vers, rapper, foredragsholder m.m.

FAN AF FOLKEKIRKEN, MEN ...

Jeg har det svært med kirken. Altså ikke det abstrakte begreb "kirken", men det fysiske kirkerum. Jeg kan intet huske fra min mors død, da jeg var syv, og jeg kan ikke huske begravelsen. Jeg ved ikke, om det er dét, der kommer op i mig. Alt, hvad jeg ved, er at min sjælefred forsvinder i det øjeblik, jeg træder ind i våbenhuset. I hvert fald når der er tale om livsbegivenheder som dåb og bisættelser, ja selv en konfirmation – det er jo i sig selv en intens og spændende tilstand, men jeg kan altså ikke bruge kirken som et rum til stilfærdig kontemplation, som der ofte opfordres til.

Rent organisatorisk er jeg fan af den danske folkekirke – at man i mellemrummet mellem topstyring og flad struktur har fraværet af et pålagt meningstyranni, som fritstiller den enkelte præst. Derfor mener jeg ikke, at kirken har noget som helst ansvar for at blande sig i den aktuelle debat. Kirken er tværtimod eviggyldig og tidsånds-uafhængig. Men den enkelte præst, provst og biskop er fri til at tale om alt, hvad han eller hun måtte føle, tænke, tro og mene som menneske. ■

Lone Anker Jakobsen, fhv. lektor på Duborg-skolen, menighedsrådsformand og medlem af Kirkerådet for Dansk Kirke i Sydslesvig

NÅDEN OG SKRIFTSSPROGET

En vigtig arv fra Reformationen er, at vi fik en bibeloversættelse til dansk og dermed et fælles skriftsprog. Det fik betydning bl. a. for 1800-tallets nationalisme, hvor sproget blev et af kendetegnene for ens nationalitet.

En anden vigtig arv er nåde-begrebet. Luther fremhæver det enkelte individ som betydningsfuldt, og at vi alle står i et personligt forhold til Gud – modsat katolikernes vægt på kirken som institution. Man ser f.eks. spor af det i sociallovgivningen, der i Danmark betoner det enkelte menneskes uafhængighed f.eks. af forældres indtægt – hvor man i Tyskland i meget højere grad er henvist til familien.

Er kirken synlig på den måde, den skal være? Ja, mener jeg. Kirkerne ligger synlige i landskabet, og bygger man nye, ligger de ofte højt og synligt. Mange kulturelle aktiviteter finder sted i kirkeligt regi, og det at undervisningen af mini-konfirmander nu foregår i kirken, mener jeg også fremhæver kirkens betydning.

I forbindelse med debatten om kirkens stemme i offentligheden passer det mig fint, at vi alle har en stemme, og at kirken med stort K ikke tager stilling på mine vegne – at vi har ikke og skal ikke have en “pave”, der fortæller os, hvad vi skal mene. ■

Lasse Bo Handberg, teaterdirektør, Mungo Park Kolding

KIRKE I ØJENHØJDE

Jeg ser det som et meget markant spor, at kirken ikke er en højkirkelig autoritet, men en kirke, vi opfatter som vores, og som er uproblematisk integreret i samfundet. Jeg opfatter, at kirken på godt og ondt optræder med en kraftigere autoritet i lande, hvor man ikke har haft Reformationen. Øjenhøjde giver mening i min verden; denne ikke-hierakiske tilgang til tro, at kirken er en rammesætter, fysisk og mentalt, for vores liv, og at den leverer noget af den højtidelighed, som særlige tidspunkter i vore liv kræver.

Man kan så diskutere, om denne højtidelighed er et privat anliggende, fordi andre har deres højtidelighed i andre “butikker” – altså om én tro skal have forrang. Det er et vanskeligt spørgsmål. Rent strukturelt har vi jo en statskirke.

Skal kirken have en stemme i samfundets debat? Ja, afgjort. Jeg har respekt for en kirke, der bringer sit kristne grundsyn ind i debatten, og jeg synes, det er oplagt, at kirken tager mæle med de værdier, kristendommen bygger på. Jeg ville synes, det var mærkeligt, hvis den dimension skulle have mundkurv på. Men vi er i gang med et opgør om, hvad præstens og kirkens rolle kan være. Man tog et stort skridt med Reformationen, men på den måde er den stadig i gang.

Jeg selv arbejder også dels for fælleskabets penge, dels for brugerbetaling, og lige som kirken har jeg folk omkring mig, der synes, jeg bare skal levere en smuk, behagelig og måske underholdende ramme – og ikke ønsker indhold med kant. ■

*Vilstrup Kirke syd for Haderslev.
En kirke på landet
med andre vilkår end bykirkens.*

DEN FJERNE KIRKE SKAL TÆTTERE PÅ

DE FLESTE DANSKERE ANERKENDER FOLKEKIRKEN SOM EN FJERN KIRKE I UDKANTEN AF DERES LIV. DEN LIGGER BARE DER OG "VIRKER", INDTIL MAN FÅR BRUG FOR DEN. MEN MÅSKE VILLE DET PÅ ALLE MÅDER VÆRE FRUGTBART, AT SAMFUNDET OG KIRKEN PÅ LANDET FIK GANG I EN SAMTALE OG KOM TÆTTERE PÅ HINANDEN.

Birgitte Rosager Møldrup, sognepræst Kollerup-Vindelev Sogne, tovholder i arbejdsgruppen "Kirken på Landet"

Er kirken på landet noget særligt i forhold til en kirke i byen? Hvis ikke, så burde den måske være det! For selvom mange menighedsrådsmedlemmer og præster med rette vil sige, at det er noget andet at være menighed og præst på landet

end i byen, er kirken jo i bund og grund den samme folkekirke. Men det er *forholdene*, som kirken er kirke i, der er ganske anderledes. Og det burde måske i større grad afspejle sig i den måde, som kirken på landet er kirke på. Måske det kunne blive til gavn for alle de medlemmer, som kirken på landet vitterligt har? Måske det kunne fastholde folkekirkens position på landet som en kirke, der er relevant for dem, der bor der? ►

»Diskussionen om kirken på landet må ikke drukne i en håbløs vurdering af, hvilket sogn der lever, og hvilket der alligevel er ved at dø. «

»Vores samtaler i sognene skal handle om, hvordan man skaber en relevant kirke for flest mulige mennesker; hvordan man kan samarbejde med de lokale foreninger og organisationer, og om man kan gå sammen med andre sogne om at løse nye opgaver, som vi før har ladet ligge. Og diakonien er en af dem.«

HERLIGHEDSVÆRDI

Der er mange kirker på landet. Over halvdelen af Danmarks kirker ligger landligt. De nyder i almindelighed stor respekt som herlighedsværdi på køreturene i det danske landskab, og denne hellige, almindelige kirke bliver også brugt i al almindelighed til de store højtider. Den er altså ikke bare en dyr kulisser i landskabet, men et pålideligt redskab for mange til at stå livets overgange igennem. Sådan er kirken på landet i brug som kirke, om end mange vil mene, at færre kirker kunne gøre det.

Men selvom antallet af kirker ikke er til at komme udenom, så er det ikke det vigtigste spørgsmål for kirkerne på landet i dag. Det er, hvordan kirken på landet skal udvikle sig for at blive en bedre kirke på sit sted. En arbejdsgruppe med navnet "Kirken på Landet" har siden 2012 vendt mange sten for at sætte kirken på landet på dagsordenen, både fordi flere stiller spørgsmålstejn ved accepten af kirken på landet som halvt kulisser og halvt ritualudbydere, og især fordi kirken på landet, hvilende i den almene accept, måske ikke har formået at omstille sig til de givne forhold på landet.

DEFINITION AF SOGNE

Arbejdsgruppen er sammen med Landsforeningen af Menighedsråd i gang med en større undersøgelse, der skal danne grundlag for en definition af nogle bestemte typer af landsogne, så man kan lave en strategi for udviklingen af netop det enkelte sogn. Vi ved dog allerede, at landet er et sted, som folk, også prinser og prinsesser, i stigende grad flytter væk fra i disse år. Man må også erkende, at selvom ordet "udkantsdanmark" ikke er populært, så rimer det alligevel på det faktum, at flere af dem, der lever på kanten af det, vi almindeligvis definere

som et godt liv for familien, og derfor kalder på opmærksomhed fra det offentlige, også bor på landet.

Diskussionen om kirken på landet må ikke drukne i en håbløs vurdering af, hvilket sogn der lever, og hvilket der alligevel er ved at dø. Vores samtaler i sognene skal handle om, hvordan man skaber en relevant kirke for flest mulige mennesker; hvordan man kan samarbejde med de lokale foreninger og organisationer, og om man kan gå sammen med andre sogne om at løse nye opgaver, som vi før har ladet ligge. Og diakonien er en af dem.

DIAKONI SKAL OMFORTOLKES

Diakoni bliver af mange betragtet som en kirkelig overbygning, som bestemte kirkelige retninger har en særlig interesse for. Og det var noget, man på landet selv fandt ud af at løse uden den store organisation.

I bogen "Praktisk teologi" kan man læse, hvordan man praktiserede diakoni på landet:

"Der er mere end én pensioneret landmand, der har gjort sig til en vane at gå rundt og tilse de mest skrøbelige af de ældre enlige kvinder på vejen før sengetid – omtrent på samme måde som han har været vant til at tage en runde i stalden før sengetid. Den slags og meget andet kræver ingen organisation...". Selvom man kan trække på smilebåndet, så ved vi i dag, at denne beskrivelse er nostalgi, og at vi bliver nødt til at være kirke på en mere planlagt måde.

ÆGTE KÆRLIGHED?

Danskere er romantikere, der ikke mener, at ægte kærlighed kan planlægges. Men når det gælder næstekærligheden, bliver vi nødt til at lægge de fine fornemmelser på hylden, for hvis vi

skal vente på, at hver især skal finde først følelser og dernæst tiden for at kunne mønstre en anledning til at tjene næsten, så kan man komme til at vente længe.

En anden grund til, at kirken på landet skal tage tråden op, er, at vi på landet ikke har haft de kirkelige organisationer til at tage det slæb og den organisering, som de har nydt godt af i byerne.

LIGHED I DIAKONEN

At være kirke har i sin oprindelige skikkelse været bygget op omkring det at udøve diakoni. Det kan man gøre på mange måder, og alle muligheder er ikke set endnu. Det skal nu udvikles, og der skal arbejdes sammen på tværs af sognegrænser. Hvordan finder vi ud af bedst at tjene hinanden som medmennesker? Diakoni er ikke, at stærke hjælper svage. Det er mennesket, der kan sige til et andet menneske: "Det, du har brug for i dag, har jeg måske brug for i morgen" – i erkendelse af at vi lever i en sårbarhed, der kan flytte os fra den ene socialklasse til den anden – fra fællesskab til ensomhed – fra overskud til underskud på alle livets konti – i løbet af meget kort tid.

KIRKEN STÅR DER OG "VIRKER"

Før Reformationen var et billede af jomfru Maria ikke bare et billede. Jomfru Maria var til stede i billedet. Det kunne derfor tilbedes og kysses og blev dermed en del af vejen til frelse. Et ikon.

Det er, som om kirkerne i landskabet har fået en nærmest ikonisk betydning. Den står der og "virker"! Også selvom menneskene, der lever omkring den, måske slet ikke forholder sig til, hvad den vil fortælle. Men måske tiden er kommet, hvor

vi kan få mere ud af kirken på landet end kirkeklokkernes insisterende elektroniske bimlen og trygheden ved, at der er nogen, der går i kirke om søndagen. Kirken på landet er den fjerne kirke, der skal tættere på. Jørgen I. Jensen skriver i sin bog "Den fjerne kirke", at problemet ikke er kirken, heller ikke samfundet, men forholdet mellem de to.

VI MÅ SNAKKE OM DET!

Det problem – at kirke og samfund ikke kan tænkes sammen – skal løses, for at kirken kan udfolde sit potentiale som kirke og udfylde sin rolle i vores liv som et nærvær i livets op- og nedture. Selvom man med Jørgen I. Jensen kan definere den fjerne kirke som havende en slags positiv folkelig underforståethed omkring kirkens berettigelse, så ligger der også et negativt problem under overfladen, når man vælger at give folkets kirke prædikatet "fjern". Underforståethed kan blive til tavshed. Det ved vi fra ægteskaber og venskaber. Men når samtalen ophører, forsvinder underforståetheden. Og det gælder også kirken.

KIRKEN PÅ LANDET SKAL TÆTTERE PÅ

Selvom folkekirken lever godt i kraft af, at danskerne har en underforstået værdisættelse af den fjerne kirke og dens kerneydelser, tror jeg, det ville være frugtbart på flere måder, at samfundet og kirken på landet fik gang i en samtale og kom tættere på hinanden. Og det ville være helt i Reformationens ånd: En kirke på landet, der ikke bare "virker", fordi den står der, men en kirke, der tør komme tættere på. På det folkelige, på andre sogne, på mennesker. ■

MOLTRUP SOGN:

Antal folkekirkemedlemmer:	484
Antal indbyggere:	570
Antal fødte:	0
Antal døde:	4
Antal døbte:	9
Antal konfirmerede:	7
Antal vielser:	1
Antal velsignelser:	0
Antal kirkelige begravelser:	3

BJERNING SOGN:

Antal folkekirkemedlemmer:	291
Antal indbyggere:	317
Antal fødte:	0
Antal døde:	1
Antal døbte:	3
Antal konfirmerede:	0
Antal vielser:	1
Antal velsignelser:	0
Antal kirkelige begravelser:	1

»En tidligere præst var med i det frivillige brandværn, og jeg tror, at folk tænkte, "okay, hvis han kan være med dér, så kan vi også komme i kirken."«

I TÆT SAMSPIL

I MOLTRUP INDGÅR KIRKEN OG DENS PRÆST, ANSATTE OG MENIGHEDSRÅD NATURLIGT I BYENS LIV, OG FLERE HAR ET FORHOLD TIL DEN LOKALE KIRKE I DAG END FOR EN GENERATION SIDEN.

Det er næppe flertallet af kirker på landet, der har et lokalt brandværn til at krone adventskoncerten med blå blink igennem byen og en hel masse skum ud over juletræet. Men det har Moltrup.

Arrangementet kom til byen sammen med sognepræst Jette Colding Frederiksen. Hun kom fra København og kunne ikke se nogen grund til – når nu Moltrup havde et frivilligt brandværn – at den lille by ikke skulle kunne tænde juletræ på samme måde som det store på Rådhuspladsen, dvs. med brandbiler, blå blink og skum.

Arrangementet, som slutter med gløgg og æbleskiver i præstegården, er blevet et af årets pulsslag i det lille landsogn med knap 500 medlemmer af folkekirken, 570 indbyggere og en medlemsprocent på 85, lidt over gennemsnittet for Haderslev Stift.

I udgangspunktet »et ret almindeligt folkekirke-dansk sogn«, som graver og kirkesanger Jens Christian Nørgaard Jensen siger.

»Men folk er generelt vældig positive over for kirken,« mener han.

Kirken som den ene faktor – præsten som den anden.

»HVIS HAN KAN ...«

»En tidligere præst var med i det frivillige brandværn, og jeg tror, at folk tænkte, at "okay, hvis han kan være med dér, så kan vi også komme i kirken,« fortæller kirkesangeren. Sådan er det stadig. Men det i forvejen nære forhold er alligevel blevet mere tæt med Jette Colding Frederiksen, mener kirkesangeren.

Det skyldes dels, at hun stiller op og er til stede, når byens foreninger kalder, dels at hun selv flittigt åbner præstegården for aktiviteter, bl.a. sogneeftermiddage, aftensang og læsekreds. Personlige samtaler foregår ude eller hjemme, som det passer folk bedst.

Desuden har kirken qua et lille, men aktivt personale og trods sognets lidenhed, et kor, Lucia, koncerter, som organisten står for, og årstidsgudstjenester til både høst, allehelgen, advent og nytår samt børne- og familiegudstjenester. En gang om året er der lægmandsgudstjeneste – sidst ved formanden for idrætsforeningen. Så sidder der folk på kirkebænken, som man ellers ikke ser hver søndag.

»Vi har nogenlunde samme kirkegangsprocent i dag som i 1970'erne. Men kirken har en bedre forbindelse med en større del af beboerne i dag,« mener Jens Christian Nørgaard Jensen.

Menighedsrådet og frivillige stiller flittigt op omkring den 68-årige præst, der ikke har ansatte på kirkekontoret.

HVERKEN FORFALD ELLER MESSEFALD

Med kun 570 indbyggere kunne historien om Moltrup have været en undergangshistorie om forfald, messefald og et skævt forhold mellem antallet af begravelser og dåb.

Men den gamle skole er ikke lukket – den har blot fået ny anvendelse som specialskole. Byen har desuden sin egen idrætsforening, en sogneforening, et forsamlingshus, et sogneblad, en skytteforening, et frivilligt brandværn, der i sig selv kører som en forening, og to store madklubber, begge kun for mænd. Kirken og menighedsrådet er repræsenteret i sogneforeningen, og det hele kører rundt qua en stor gruppe aktive borgere, der "bærer på kryds og tværs", som kirkesangeren udtrykker det, og som herunder også er aktive i menighedsråd og kirke. I 2013 havde sognepræsten tre kirkelige begravelser og ni gange barnedåb. De sidste lægger sognepræsten ofte om lørdagen: »Jette synes, at det er synd, at de unge familier skal tidligt op søndag. På den måde får folk en meget personlig betjening. Hun har en evne til at se behovene hos både unge og ældre,« mener kirkesangeren.

ARRESTHUSPRÆST M.M.

Sognepræsten har også tjeneste i Bjerning Sogn med knap 300 medlemmer af folkekirken, godt 300 indbyggere og en medlemsprocent på 92. Her er det ud over gudstjenester, kirkelige handlinger og menighedsrådsmøder især personlige samtaler og runde fødselsdage, der fylder. Kirken deltager også i Bjerningdagen, hvor man bl.a. mindes Mads Christian Olsen, der blev skudt af tyskerne den 30. juni 1848.

Jette Colding Frederiksen er endvidere arresthuspræst. Normalt én gang om ugen banker hun på dørene i arresten, hvor samtalerne både kan handle om tro, familie, sorg, skyld, skam og savn.

Desuden har Jette Colding Frederiksen fast bryllupper og begravelser i Gl. Haderslev seks uger om året. Både i Gl. Haderslev og i Moltrup har hun konfirmander, og hun passer en uge om måneden alle tjenester i Starup Kirke. ■

NU SKAL HADERSLEV STIFT SKRIVES I MANDTAL

DER ER MASSER AF LIV OG FORKYNDELSE I KIRKEN OG PÅ MANGE ANDRE TIDSPUNKTER END SØNDAG KL. 10. DET VED ALLE I FOLKEKIRKEN – MEN DET ER DE FÆRRESTE, DER KAN SÆTTE TAL OG FAKTA PÅ. FRA DET NYE KIRKEÅR BLIVER DET MULIGT AT TALE LANGT MERE KONKRET – NU SKAL VI NEMLIG TÆLLE.

Hvordan bliver sognekirkerne brugt? Er søndag kl. 10.30 bedre for kirkegængerne end kl. 10, og kommer der i gennemsnit flere til andagten, når vi holder den tirsdag kl. 17 end torsdag kl. 19? Hvor mange markerede juleaften i en kirke i Haderslev Stift, hvor mange julegudstjenester blev der holdt, er nytårgudstjenesterne velbesøgte, og hvordan modtager kirkegængerne de store friluftsgudstjenester i pinsen?

Den slags har mange præster og kirkernes øvrige medarbejdere en ganske præcis fornemmelse for. Om kort tid kan de erstatte fornemmelser med tal. Biskop Marianne Christiansen har nemlig bedt alle stiftets 174 sogne tælle kirkegængere og deltagere i andre typer af kirkelige arrangementer. Det starter 1. søndag i advent i 2014 og vil køre et år frem. Og umiddelbart kun i dét ene år:

»Formålet er at få præcise tal på det mangfoldige liv, der leves i folkekirken i Haderslev Stift, og det bliver en pligt at tælle. Men vi skal passe på, at tallene ikke bliver styrende for kirkelivet, og forfalde til at fokusere på, hvad der giver god statistik. Derfor tæller vi kun i et år,« siger Marianne Christiansen.

ET KENDT SYSTEM

Når det uden videre kan lade sig gøre at åbne og lukke for et års kirketællinger, skyldes det, at Haderslev Stift vælger sogn.dk som basis for projektet. Sogn.dk er i forvejen i brug i alle kirker – bl.a. offentliggøres kirkernes regnskaber her.

Men i sogn.dk ligger også et stort statistikmodul, som masser af sogne landet over bruger til kirketællinger – og som en lang række sogne i Haderslev Stift allerede nu bruger som udgangspunkt for deres kalenderstyring. Nogle anvender det også allerede til kirketællinger.

Systemet hænger nøje sammen med den teknik, mange kirker anvender på deres hjemmesider, og flere medier trækker deres gudstjenestelister direkte på sogn.dk.

SÅDAN KØRER DET

Når en aktivitet oprettes i sogn.dk, placeres begivenheden først ind i tre overordnede grupper: en kirkelig handling, en gudstjeneste eller et arrangement. Kirkelige handlinger er bl.a. bryllupper og bisættelser, og de er ikke synlige for offentligheden, men bruges i den interne kalenderstyring. Gudstjenester og arrangementer bliver derimod vist på den offentlige visning af sogn.dk.

Opretter man en gudstjeneste som hovedgruppe, skal den efterfølgende markeres som f.eks. højmesse, spaghettigudstjeneste, musikgudstjeneste eller tilsvarende.

Opretter man et arrangement, vælger man bl.a. mellem kategorier som møde, studiekreds, foredrag, babysalmesang og udflugt.

Efterfølgende melder en præst eller en medarbejder deltagerantallet ind i de kategorier, begivenheden er oprettet i. Det foregår enten på en computer eller via SMS.

UDTRÆK FRA STATISTIKKEN

Udtrækkene fra statistikken bliver dannet, så det ikke bliver muligt at koble deltagerantal med navnet på en enkelt præst.

Det enkelte sogn vælger selv, hvordan og i hvilket omfang det vil anvende sin egen statistik. Biskoppen har alene retten til stiftets samlede statistik. ■

TO STIFTSREJSER TIL LUTHER- BYERNE I 2015

FORÅRSREJSEN: 27. MAJ TIL 2. JUNI

EFTERÅRSREJSEN: 11. - 17. SEPTEMBER

Op mod reformationsjubilæet udbydes to rejser, så folk kan opleve stederne og blive klogere på Luther, Reformationen og den bevægelse af protest, forandring og frihed, som ændrede vores kirke og vores kultur. Vi har først to overnatninger i Erfurt, hvor Luther gik i kloster og blev augustiner munk. I Wittenberg skal vi bo fire dage. Her blev Luther doktor og underviste, han blev gift, levede og virkede her.

Rejseledere bliver tidl. biskop i Viborg **Karsten Nissen**, Aabenraa, og teologisk konsulent **Bent Andreassen**, Trinitatis Kirke i Fredericia. Det bliver en syvdages rejse med komfortabel bus og passende pauser undervejs.

Rejsearrangør er: "Teologi for voksne" i Haderslev Stift. Send hurtigt din tilmelding, hvis du vil være sikker på at få plads.

Ud over rejseprogrammet bliver der samlinger med sang og information, miniforedrag om Luther, pietisme, DDR tiden m.m. Vi får lejlighed til at møde teologer og præster, der fortæller om udfordringerne for den evangelisk-lutherske kirke i dag, og vi udvælger en koncert, som også inkluderes i rejsen. Der er 40 pladser på hver rejse.

Læs mere på www.haderslevstift.dk/i/fokus
Tilmelding på www.haderslevstift.dk/tilmelding

PROGRAM

DAG 1: Udrejse med afgang fra Fredericia og Haderslev til Erfurt (indkvartering i maj på Mercure Hotel og i september på Augustinerklosters Refugium Erfurt).

DAG 2: Byvandring i Erfurt med Augustinerkirche og Kloster samt Krämerbrücke, bymidten og domkirken.

DAG 3: Med bus til Eisenach. Vi besøger slottet Wartburg, får rundvisning og ser Lutherstuen, hvor Luther oversatte Det nye Testamente. Derefter Bach-museet med rundvisning og lille koncert. Videre med bus forbi Stotternheim til Wittenberg, hvor vi bor på Luther Hotel.

DAG 4: Wittenberg-program med historisk byvandring i Luthers spor. Vi skal besøge Stadtkirche med Cranach-tavlen, tesedøren og Schlosskirche. Vi ser også Melanchtons Hus, Cranachs købmandsgårde og værkstedet med det historiske trykkeri.

DAG 5: Søndag går vi til gudstjeneste. Derefter rundvisning i Lutherhaus, hvor Luther og familien boede – nu reformationsmuseum med skrifter, billeder og en stor samling.

DAG 6: Bustur til Torgau med Slotskirken og det første lutherske kirkerum. Derefter besøges Leipzig. Lille byvandring med besøg i Nikolajkirken og historien om Friedensgebete i DDR tiden – og så Thomaskirche, hvor Bach var kantor og hvor det kendte Thomanerkor holder til. Mulighed for kor- eller orgelkoncert undersøges.

DAG 7: Hjemrejse fra Wittenberg. Hjemkomst til aften i Haderslev og Fredericia.

SYMBOL ET KNYTTER AN TIL HISTORIEN

HADERSLEV STIFTS SYMBOL ER DETS VÅBENSJOLD. DET SKABER SAMMENHÆNG MELLEM HISTORIE OG NUTID – OG DANNER GRUNDLAG FOR STIFTETS NYE VISUELLE IDENTITET.

Peder Kristiansen, sognepræst i Øsby, heraldiker

“Vi forsager Djævelen og alle hans gerninger og alt hans væsen.” For Djævelen – ham kan vi ikke have med, når vi udsiger eller synger os ind i det *symbol*, som gør os til kirke sammen; nemlig trosbekendelsen. Et symbol skaber sammenhæng, men Djævelen, han skiller altid ad. Det ligger i ordenes oprindelse: ‘Symbol’ kommer af det græske *sym-ballein*, der betyder ‘at kaste eller holde sammen’, mens ‘djævel’ kommer af *dia-ballein*, der betyder ‘at kaste, slynge eller rive fra hinanden’. Naturligt nok er kirken et symbolernes sted, hvor betydninger holdes sammen og bliver til mening; et symbolernes sted, hvor sammenhæng findes og en identitet gives med.

Således må selvfølgelig også et stift have sine symboler. Det skaber sammenhæng og udtrykker identitet. Det i 1923 nyoprettede Haderslev Stift fik således i 1986 fastsat et eget segl med tilhørende våbenskjold. Det skete på biskop Olav C. Lindegaards initiativ; under heraldisk konsulent ved Rigsarkivet Nils G. Bartholdys vejledning; og afgørende gennem den svenske kirkekunstner Bengt Olof Källes kreative udformningsarbejde.

KNYTTER FYNDIGT AN TIL HISTORIEN

Resultatet blev meget vellykket, og våbenskjoldet knytter fyndigt an til historien: Skjoldets grundfelt – delt af rødt og blå – er lånt direkte ud af Slesvigs Stifts våben. I middelalderen var Haderslev Vor Frue Kirke kollegiatskapitel under Slesvig Stift. Hvor grundfeltet i Slesvig Stifts våben dog er belagt med to gyldne krydslagte nøgler som symbol for Sankt Peter, til hvem

dette stifts domkirke er indviet, så belægges det i Haderslev Stifts våben i stedet med tilsvarende gyldne *Maria-symboler* fra det historiske Haderslev Kollegiatskapitels segl.

I nævnte segl fra 1300-tallet sidder Jomfru Maria kronet som dronning med Jesus-barnet på sit skød, omgivet på hver side af to sekstakkede stjerner. Selvom Olav C. Lindegaard i sin beskrivelse af skjoldets tilblivelse i Haderslev Stiftsbog 1986 kalder dem for ‘Bethlehemsstjerner’, er de to stjerner dog mest sandsynligt en symbolsk henvisning til Maria som himmeldronning. I god heraldik gengiver man ikke hele menneskeskikkelser, men forfølger i stedet princippet om, at *less is more*: Således blev det kronen og de to stjerner alene, der uden de menneskelige figurer i våbenskjoldet skulle repræsentere Maria-scenen fra det gamle segl.

MELLEM BISKOP OG BISPEDØMME

Og sådan står det i dag og udtrykker identitet, Haderslev Stifts våbenskjold, “Delt af rødt og blå, hvori foroven en guld krone lagt på delingen og forneden to seksoddede guld stjerner”, som dets officielle blasonering, dvs. fagheraldiske beskrivelse, lyder. Sådan står det i dag og udtrykker identitet – og skaber sammenhæng. Sammenhæng mellem historien og nutiden; mellem Slesvig Stift og Haderslev Stift. Sammenhæng mellem biskop og bispedømme; mellem stiftets hovedkirke og dets udstrakte landskab. Sammenhæng mellem det himmelske og det jordiske; mellem kærligheden i et himmelsk tronrum og de mennesker på jorden, som forlader sig derpå. ■

KONFERENCE OM MISSION

En konference onsdag den 4.marts 2015 sætter under overskriften "Folkekirken i en global verden" fokus på, hvad folkekirkens opgaver er over for mennesker, der forfølges på grund af deres tro.

Stiftsudvalget for Mission har fokus på det globale. I andre fora beskæftiger man sig med det mellemkirkelige, det tværkulturelle, religionsmøde og dialog mv.

Stiftsudvalgets formidler bl.a. erfaringer fra de enkelte menigheds arbejder med missionsprojekter, herunder missionselskabernes muligheder, og inspirerer til at sætte fokus på de voldsomme ting, der sker i verden lige nu.

Mange både i folkekirken og i medierne har opmærksomheden rettet mod situationen i Mellemøsten, herunder de kristnes kamp for overlevelse og mod forfølgelse. Konferencen den 4. marts vil derfor sætte fokus på folkekirkens opgave over for mennesker, der forfølges på grund af deres tro. Ikke kun kristne – fokus er forfølgelsen på grund af tro.

Biskop Marianne Christiansen deltager sammen med Peter Fischer-Møller, biskop og formand for Danmission, og Jonas Adelin Jørgensen, generalsekretær i Dansk Missionsråd. Derudover vil aftenen belyse, hvad der sker i sognene på området.

Alle er velkomne. Se mere om program, tidspunkter og praktiske detaljer på www.haderslevstift.dk

TEOLOGI FOR VOKSNE

Haderslev Stift begynder fra januar det første hold med Teologi for voksne. Det finder sted i Haderslev Domkirke og Den gamle Latinskole.

Der er tilrettelagt et treårigt forløb med undervisning på otte lørdage årligt. Fagene bliver: Idéhistorie, Ny Testamente, Gammel Testamente, Dogmatik, Kirkehistorie og Teologisk tema med udblik til samfund, kultur og nutid.

UNDERVISERE

Undervisere på holdet, der starter i 2015, er sognepræst og dr. theol. Anders Kingo, sognepræst og ph.d. Henrik Vestergaard Jørgensen, teolog og tidligere sognepræst Lars Ole Gjesening, lektor og cand. theol. Leise Christensen, tidligere biskop Karsten Nissen, sognepræst Christian de Fine Licht og teologisk konsulent Bent Andreassen.

TILMELDING

Tilmelding til 2016 og mere info om forløb, undervisere og fag for kursushold 2016 finder du på www.haderslevstift.dk/tilmelding

NB.: kursushold 2015 blev fuldttegnet på kun en uge.

**EN LANG RÆKKE AKTIVITETER I KIRKELIVET I HADERSLEV STIFT
BLIVER ARRANGERET PÅ TVÆRS AF SOGNEGRÆNSER. BLANDT DISSE:**

SALMESANGENS
SØNDAG

FORBØNSGUDSTJENESTE
I HADERSLEV DOMKIRKE

KONCERTER

FESTGUDSTJENESTER

LUTHER-REJSER

PRÆSENTATION AF
"HELT ENKELT - ENKLE SANGE TIL GUDSTJENESTEBRUG"

FÆLLES
PINSEGUDSTJENESTER

KONFERENCE
OM MISSION

MELLEM VIDEN OG TRO
UNGE-KONFERENCE

UNGE SOM KIRKEPILOT

DET ÅRLIGE STIFTSMØDE

TEOLOGI
FOR VOKSNE

MØD KLAUS WIVEL
FORFATTER TIL "DEN SIDSTE NADVER"

REFORMATIONSKONFERENCE
I HADERSLEV DOMKIRKE

LECTIO DIVINA
I HADERSLEV DOMKIRKE

VÆRDIGHEDER, IKKE FÆRDIGHEDER

DER VAR MEGET AT BLIVE KLOG PÅ PÅ DIAKONI-MESSEN I HADERSLEV STIFT. HERUNDER AT EN AF KIRKENS HOVEDOPGAVER ER AT FASTHOLDE BLIKKET PÅ VERDEN, SOM DEN ER, OG SMØGE ÆRMERNE OP OG GØRE NOGET – I STEDET FOR AT SIDDE STILLE OG ØNSKE EN BEDRE VERDEN.

Diakoni er en af kirkens hovedopgaver, og folkekirken taler meget om det. Men netop derfor er der stor værdi i en gang imellem at byde indenfor og sætte nysgerrighed og muligheder i spil – som det skete på diakonimessen i Haderslev Domkirke i slutningen af oktober. For måske har nabosognet nogle mennesker, der gerne vil, men ikke har en konkret idé. Og måske har man i et andet sogn konstateret et specifikt behov, men ved ikke, hvordan man skal løfte opgaven?

Messen bød ind med inspiration og masser af erfaring fra 20 konkrete projekter. Man kunne bl.a. høre om at starte frokostklubber for mænd, spiseaftener og feriehjælp for udsatte familier, besøgstjenester for ældre og sorggrupper for mennesker, der har mistet; den internationale menighed i Vejle fortalte om frivilligt arbejde for alle asylansøgere uanset religion, og ”Kirken på tværs”, et projekt i samme emneområde, berettede om at møde nydanskere, så de føler sig bedst til rette i Danmark. Maden til dagen kom fra Café Parasollen i Haderslev og musikken fra Kirkens Korshærs Baggårdsband bestående af tidligere misbrugere i Odense.

HÅBSHISTORIER

Jens Maibom Pedersen, forstander for Diakonhøjskolen i Aarhus, supplerede med andre historier fra virkelighedens verden. Håbshistorier, som han kaldte dem. Et menighedsrådsmedlem i et lille landsogn i Nordjylland hørte i radioen, at han med sin alder, køn og livssituation – han havde netop mistet sin kone – tilhørte den gruppe, der lå allerhøjest i risikozonen for selvmord. Han tog det op i menighedsrådet: ”Kan vi gøre noget?” Fra en beskeden annonce i avisen har projektet på kort tid udviklet sig til i dag to tilbud, hvor mænd mødes hver 14. dag og kører ud og besøger lokale arbejdspladser:

»Og fra at stå sammen på en arbejdsplads er der jo ikke langt til at sige, at ”Jeg har en ost og en spegepølse i køleskabet, vil du med hjem og have en mad?” Flere af disse mænd har nu meldt sig til praktiske arbejdsopgaver i kirken. Det er da en historie, der selv for de skarpeste skarpskytter kan være svær at skyde ned, og som man ikke kan andet end at blive glad af.«

”HVAD KAN JEG FÅ UD AF DET?”

Jens Maibom Pedersen fortsatte:

»Jeg plejer at sige, at diakoni handler om at have mod til at se verden, som den er. Vel kunne det være skønt, hvis alle problemerne ikke var her, hvis der ingen misbrugere var, ingen udsatte, ingen fattigdom. Men sådan er verden ikke. Diakonien hovedanliggende er først og fremmest at se misbrugeren som et medmenneske med værdighed og ikke se efter færdigheder. Diakoni handler om, at vi er mennesker – ikke om hvad vi kan. Diakoni er en måde at skabe overensstemmelse mellem det, kirken siger i festtaler, prædikener og morgenandagter, og det virkelige liv. I diakonien handler det ikke om fine formuleringer, men om at spørge sig selv, hvad jeg kan bringe ind. Det er udfordrende for en kultur, der hele tiden stiller spørgsmålet ”Hvad kan jeg få ud af det?”«

PLADS TIL FORBEDRING

Biskop Marianne Christiansen afsluttede diakonimessen med en gennemgang af biskoppens og Haderslev Stiftsråds målsætninger for det diakonale arbejde og konstaterede bl.a., at det på nogle områder står særdeles godt til, på andre er der plads til forbedring. Det vil hun arbejde videre med.

Per Søgaard, formanden for Haderslev Stift diakoniudvalg, var ved dagens afslutning særdeles begejstret:

»Jeg tror, vi synes, dagen helt overordnet har givet god inspiration og læring til mange sogne – og at vi betragter dette som en prøve. Vi er som udvalg fuldt bevidste om, at vi ikke driver diakonien, det gør dem, der har været i standene i dag. Men vi kan være med til at formidle og sætte nysgerrigheden i spil.« ■

FOKUS PÅ GUDSTJENESTELIVET

VÆRKSTEDET GUDSTJENESTELIV HENTER INSPIRATION TIL UDVIKLING AF GUDSTJENESTELIVET I HADERSLEV STIFT FRA DYGTIGE GUDSTJENESTEFOLK I BÅDE SKOTLAND, TYSKLAND OG SVERIGE. VIA GUDSTJENESTEKONSULENTERNE SIVER DET UD I HELE STIFTET.

Det er altid unikt at gå ind til en gudstjeneste. Nogle steder står en konfirmand i døren og giver folk en salmebog i hånden og siger goddag og velkommen. Andre gange rækker kirkemedarbejderen en salmebog ud med et stykke papir stukket ind med en guide til gudstjenesten – her er det okay at være usikker på liturgien. Nogle steder tumler børn og voksne snakker, og rummet falder knap til ro, inden gudstjenesten starter. Andre steder prøver man at stemme sindet med meditativ ro op til bedeslagene. Nogle inddrager frivillige i gudstjenesten, andre lægger det i hænderne på medarbejdere, og kirkerne har et meget forskelligt forhold til nye sange ind i gudstjenesten. Altid særligt for det enkelte sted. Og ikke mindst unikt i Sdr. Bjert Kirke, hjemstedet for Værkstedet Gudstjenesteliv, der har til opgave at være udkigspost i, hvordan gudstjenestelivet kan være, og hvorfra inspirationen breder sig som ringe i vandet.

Inspirationen breder sig – de har ikke en fast formel for, hvordan gudstjenesten anno 2015 skal se ud.

UDVIKLINGSPROJEKT

Værkstedet Gudstjenesteliv er et udviklingsprojekt i Haderslev Stift. De to ankerpersoner, sognepræst Tine Illum og organist Søren Andresen, er begge ansat i Sdr. Bjert Kirke. Deres målsætning handler om at videreudanne, at synliggøre, at afholde inspirationsdage med ny musikalsk og liturgisk inspiration og at arrangere inspirationsrejser. Blandt værktøjerne er en face-book-side, hvorfra der udgår både viden og tilbud. Men især står gudstjenestekonsulenterne centralt – de er en forlængelse af Værkstedet, og det fungerer rigtig godt, mener Tine Illum:

»Vi har samarbejdet i nogle år nu og kan mærke og høre, at det begynder at gro rigtig fast.«

DEN LILLE ØREHÆNGER

Aktiviteten har været høj i Værkstedet i 2014. I januar-februar blev der afholdt inspirationsdage for alle interesserede syv steder i stiftet. Værkstedet har været i selskab med både fagfolk og frivillige fra stiftet til inspirationsdage i Sverige og Tyskland. Og i september stod Tine Illum og Søren Andresen som medarrangører af først en tredages konference med den keltiske salmedigter og præst John Bell i Haslev på Sjælland og dernæst en workshop med samme afsæt og næsten 100 deltagere lokalt i Haderslev Stift.

Tine Illum trækker et eksempel frem fra udbyttet:

»Vi har bl.a. fået nye salmer med hjem. Men fra Michaelisklostret i Hildesheim i Tyskland har vi også med, at der er flere måder at være en dygtig teolog på. Man kan være fagligt forpligtet i argumentationen med kolleger og holde velstrukturerede foredrag om teologi, men når man spørger blandt disse fagligt hamrende dygtige folk, hvad det vigtigste i gudstjenesten er, så er svaret "at få den lille ørehænger med hjem, som kan være til stede i ugen, der kommer". Det vigtige i gudstjenesten er den lille ørehænger.«

FÆLLES VÆRDIER

Søren Andresen supplerer med et andet eksempel:

»I Linköbing i Sverige deltog vi i en workshop om de gudstjenester, der har haft afgørende betydning i vores egne liv, og det, som har været med til at forme vores tro, og hvad vi nu tænker om gudstjenesten. Ud af disse meget personlige oplevelser hos 17 forskellige mennesker træder der pludselig nogle klare fælles værdier frem. Blandt dem glæde, relationer, nærvær, mening og åbenhed. Og vi tænker, at når de træder så tydeligt frem hos os, så er de nok også værd at tænke ind i gudstjenesten hjemme.«

Brændkjærkirken i Kolding havde tre ansatte med i Linköbing.

»Det vil vi stærkt anbefale. Det bringer samtalen med hjem, at man har oplevet noget sammen,« mener Søren Andresen.

KIRKEN BLIVER, HVAD MAN FORTÆLLER

De to store arrangementer med den keltiske salmedigter og præst John Bell finder de særdeles vellykkede:

»Han formidler, at tro hverken er en intellektuel eller en åndelig præstation, men en måde at trække vejret på. Og jeg tror, at hans meget poetiske, enkle og tydelige keltiske sange rammer noget i vores folkesjæl. Det rammer os, og vi tror, at vi er meget almindelige, så det rammer nok også andre,« som Tine Illum siger.

Hun fremhæver desuden det helt entydige budskab fra John Bell, at kirken bliver det, der er dens rygte:

»Det, vi går og fortæller om kirken i dag, ér kirken i morgen. Hvis man går og siger, at hos os kommer der mest ældre mennesker, så skal dét nok blive rigtigt, og hvis man siger, at hos os kommer der ikke ret mange, så vil ingen jo komme. Hvis man derimod fortæller, at hos os er der mange, der medvirker i gudstjenesten, så åbner man gudstjenesten op.« ■

FASTANSÆTTELSE AF PRÆSTER I HADERSLEV STIFT**I PERIODEN 15. NOVEMBER 2013 – 15. NOVEMBER 2014**

Aabenraa	Eva W. Løbner	15. november 2013
Harte	Elon Jepsen	1. december 2013
Nordborg-Oksbøl	Camilla Synnøve Hansen	1. december 2013
Aabenraa	Kirsten Kruchov Sønderby	1. januar 2014
Gl. Haderslev	Jakob Damm Knudsen	1. april 2014
Klipleve	Charlotte Rørdam Kristensten	1. april 2014
Sct. Marie, Sønderborg	Mads Jakob Thorlund Jakobsen	1. juli 2014
Erritsø	Tine Schmidt Lorenzen	15. august 2014
Tyrstrup	Anne Mie Arendt Skak Johanson	15. august 2014
Herslev	Sara Maigaard Flokiou	1. september 2014
Taulov	Bente Hjul Johannessen	1. september 2014
Hvirring-Hornborg	Marie-Louise Wadum	1. september 2014
Gårslev	Erik Røjkjær Christensen	15. november 2014

FRATRÆDELSE BLANDT PRÆSTER I HADERSLEV STIFT**I PERIODEN 15. NOVEMBER 2013 – 15. NOVEMBER 2014**

Gl. Haderslev	Benedikte B. Pedersen	31. december 2013
Sct. Marie, Sønderborg	Stig Torben Christensen	28. februar 2014
Herslev	Marianne Frank Larsen	28. februar 2014
Gårslev	Hans Kurt Debel-Hansen	31. juli 2014
Hvirring-Hornborg	Hans-Jørgen Bæk Iversen	31. juli 2014
Gråsten-Adsbøl-Kværs	Birgitte Christensen	31. juli 2014
Vojens-Jegerup-Maugstrup	Lykke Ida Fugl Wester	31. juli 2014
Bov	Majbrit Daugaard	31. august 2014
Halk-Grarup	Katrine Gaub	31. august 2014
Bramdrup	Ditte Freiesleben	31. august 2014
Vonsild	Klavs Bo Sørensen	30. september 2014

KONTAKTINFO:

HADERSLEV STIFT, RIBE LANDEVEJ 37, 6100 HADERSLEV, TLF. 7452 2025, KMHAD@KM.DK

WWW.HADERSLEVSTIFT.DK, [FACEBOOK.COM/HADERSLEVSTIFT](https://www.facebook.com/haderslevstift)

Stiftsmagasinet i Haderslev Stift udkommer årligt i forbindelse med det nye kirkeår.

Redaktionen er afsluttet 10. november 2014.

Henvendelse vedr. stiftsmagasinet 2015 senest 1. juni 2015 til Birthe Jørgensen, birjo@km.dk

Kalenderstof medtages, hvis det er relevant for hele stiftet.

Redaktionsudvalget:	Marianne Christiansen, Kim Jon Eriksen, Bent Andreasen, Birthe Jørgensen
Tekst:	Hvor ikke andet er angivet: Birthe Jørgensen
Foto:	Henrik Kastenskov, Thorkild Sørensen, Københavns Stift/Sille Arendt, Lars Skaanning Det Nationalhistoriske Museum/Kit Weiss (side 4), Scanpix/Jørgen Kølle, Danmission, Birthe Jørgensen
Grafisk tilrettelæggelse:	Pure Lines - visuel kommunikation, Aarhus
Tryk:	GP-Tryk, Grenaa
Oplag:	3.000 stk.
	ISSN 2245-3148

